

SZAKDOLGOZAT

Várkonyi Anna Júlia
2022

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
Településépítészeti és Települési Zöldinfrastruktúra Tanszék

A DUNA-PART VÁROSAI NAGYMAROS ÉS VISEGRÁD

TÖRTÉNELMI TELEPÜLÉSMAG VIZSGÁLATA ÉS
PROBLÉMÁINAK FEOLDÁSA

Konzulens: Kotsis István

Belső bíráló:

Külső bíráló:

Tanszékvezető: Dr. Szövényi Anna Andrea

Várkonyi Anna Júlia

Településüzemeltető specializáció

1/D melléklet: NYILATKOZAT

NYILATKOZAT

a szakdolgozat/diplomaterv* eredetiségéről és nyilvános vagy korlátozott hozzáféréséről

A szerző neve: Várkonyi Anna Júlia

A szakdolgozat/diplomaterv címe:

A DUNA-PART VÁROSAI NAGYMAROS ÉS VISEGRÁD

TÖRTÉNELMI TELEPÜLÉSMAG VIZSGÁLATA ÉS PROBLÉMÁINAK FEOLDÁSA

A megjelenés éve: 2022

A tanszék neve: Településépítészeti és Települési Zöldinfrastruktúra Tanszék

Kijelentem, hogy a benyújtott szakdolgozatom/diplomatervem* saját szellemi termékem. Tudomásul veszem, hogy a fenti tanszéken határidőben történő bemutatás nem jelenti a dolgozatom szakmai és tartalmi elfogadását.

Kijelentem, hogy diplomadolgozatom papír és elektronikus változata tartalmilag és formailag azonos.

Kérem, válasszon az alábbi lehetőségek közül:

☒ Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a MATE Entz Ferenc Könyvtár és Levéltár szakdolgozat archívumába.

A teljes szöveg kizárólag a Budai Campus számítógépeiről tekinthető meg.

A vízjellel ellátott pdf dokumentum szerkesztését nem, megtekintését engedélyezem. Tudomásul veszem, hogy a vízjel nélkül leadott dokumentum szerzői jogai sérülhetnek.

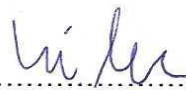
☐ **Dolgozatom titkosított. A titkosítás lejáratának dátuma:évhónapig.**

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a MATE Entz Ferenc Könyvtár és Levéltár szakdolgozat archívumába.

A vízjellel ellátott pdf dokumentum szerkesztését nem, **megtekintését a titkosítás határidejének lejártaát követően engedélyezem.** A teljes szöveg kizárólag a Budai Campus számítógépeiről tekinthető meg.

Tudomásul veszem, hogy a vízjel nélkül leadott dokumentum szerzői jogai sérülhetnek.

Budapest, ... 2022.11.02. ...

.....
szerző aláírása

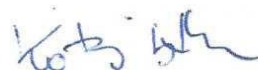
KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

Várkonyi Anna Júlia (hallgató Neptun azonosítója: AOTILJ) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Budapest, 2022.11.02.

Kotsis István

Tartalom

1. Bevezetés	7
2. Módszertan	9
3. Vizsgálat	11
3.1 Településtörténet	11
3.1.1. Nagymaros	11
3.1.2 Visegrád	13
3.1.3 Limes és a Limes program	16
3.1.4 Bős-Nagymarosi vízlépcső	18
3.2 Elhelyezkedés, természeti adottságok, táji-természeti értékek.....	21
3.3 Városszerkezet és területhasználat.....	24
3.3.1 Nagymaros	24
3.3.2 Visegrád	26
3.4 Közszolgáltatások	29
3.4.1 Nagymaros	29
3.4.2 Visegrád	31
3.5 Infrastruktúra és gazdaság.....	33
3.5.1 Nagymaros	33
3.5.1 Visegrád	34
3.6 Stratégiák bemutatása	36
3.6.1 Nagymaros	36
3.6.2 Visegrád	37
3. Problémafeltárás	39
4. Értékelés.....	41
5. Javaslatok	42
6. Összegzés	44
7. Irodalomjegyzék.....	45
8. Mellékletek.....	48

Ábrajegyzék

1. ábra: A településmag lehatárolása Nagymaros és Visegrád esetében (forrás: Openstreetmap, saját szerkesztés)
2. ábra: Nagymaros és Visegrád ábrázolása 1930-ban. (forrás: www.hungaricana.hu)
3. ábra: Bős-Nagymaros vízlépcső látványterve (forrás: www.hungaricana.hu)
4. ábra: Kilátás Nagymarosra és a Dunakanyarra a visegrádi autós panorámakilátóból (forrás: saját kép)
5. ábra: Közintézmények és szolgáltatások (forrás: www.utcakereso.hu)

1. Bevezetés

Választott témában a Duna-part városait, Nagymarost és Visegrádot szeretném bemutatni és megismertetni, és ezáltal kicsit mindenkihez közelebb hozni.

Az elmúlt években mindkét települést volt lehetőségem terepbejárások alkalmával közelebbről megismerni. Nagymarossal és a település történelmével, valamint főként tájhasználatával, annak kiemelt konfliktusainak felderítésével és lehetséges megoldásaival, egy teljes évet foglalkoztam a Tájrendezés 1 tárgy keretein belül, így nem ismeretlen számomra a város helyzete, infrastruktúrája és problémái. Visegrádot egy félévi feladatnak köszönhetően ismertem meg közelebbről, a Településépítészet tantárgy elvégzésekor, amelyben a város Fő utcájának történetét kutattam.

Mivel második otthonomnak nevezhetem, Nagymaros mindig is közel állt hozzám. Kellemes hangulatú kis utcáskái, a minden hétvégén megrendezett, helyi termékeket árusító kézműves és termelői piac, a múlt századbeli falusi élet miliőjét felidéző Édeske cukrászda, a Börzsöny adta kirándulási és kikapcsolódási lehetőségek és a Duna-part könnyen magukkal ragadják az oda látogatót. Több száz éves pincéi a mai napig kincseket rejtnek a város lakói és az idelátogató turisták számára, míg egykor ragyogó, bő termésről gondoskodó gyümölcsösei mára eltűnő, elvaduló félben vannak.

A folyó túlszárnyán elterülő Visegrádhoz bár személyes kötődésem nincs, történelem kedvelőként mindig is nagyon foglalkoztatott a város történeti múltja, a településen tett számos látogatás alkalmával pedig mindig érdeklődve figyeltem a város életének alakulását. Napjainkban Pest megyében és országos szinten is a legnépszerűbb turisztikai célpontok közé tartozik. Népszerűségében fontos szerepet játszanak a Visegrádi-hegység természeti kincsei, a kiemelt örökséghelyszíni besorolása, illetve számos történeti emlékhely és műemlék, védelem alatt álló épület.

Mindkét város közel egy évezredes magyar történelemmel rendelkezik. A múltban a két település útja számos alkalommal keresztezte egymást, kapcsolódott össze. Az egymás történelmében betöltött fontos szerepüket és a kölcsönös kapcsolat jelentőségét igazolja az a múltbéli példa is, hogy bár Visegrád a török uralom alatt és a felszabadítás után szinte teljesen megsemmisült a XVII. században, feltételezések szerint eredetileg a két város főterei a templomokkal egymás tükörképei lehettek a Duna két oldalán.

A fentebb említettek miatt elengedhetetlen mindkét város számára a megfelelően kiépített infrastruktúra, a megfelelő hálózatok és a rendszerszintű gondolkodás kialakítása, hogy a turizmus kínálta lehetőségek maximális kihasználása ne potenciális veszélyforrásként, a környezetre káros hatásként jelenjen meg, hanem a térség gyarapodását és fejlődését szolgálja.

Szakdolgozatomban kiemelten foglalkozom a két város történelmével, tájalakulásával, valamint kapcsolatával régen, illetve napjainkban. Vizsgálatomban részletesen elemzem a két település természeti és kulturális értékeit, városszerkezetüket, közszolgáltatási hálózatukat, infrastruktúrájukat és gazdasági helyzetüket, illetve jövőbeni céljaikat és stratégiájukat, majd a problémafeltárást követően a történelmi településmagra koncentrálna javaslatot teszek a városok fejlesztési lehetőségeire. Milyen módon lehet a kettőt külön-külön, vagy akár együtt jobbra tenni és fejleszteni úgy, hogy a meglévő örökségelemek, értékek ne sérüljenek, de a két település a mai, dinamikusan változó társadalmi igények kielégítésére törekedjen?

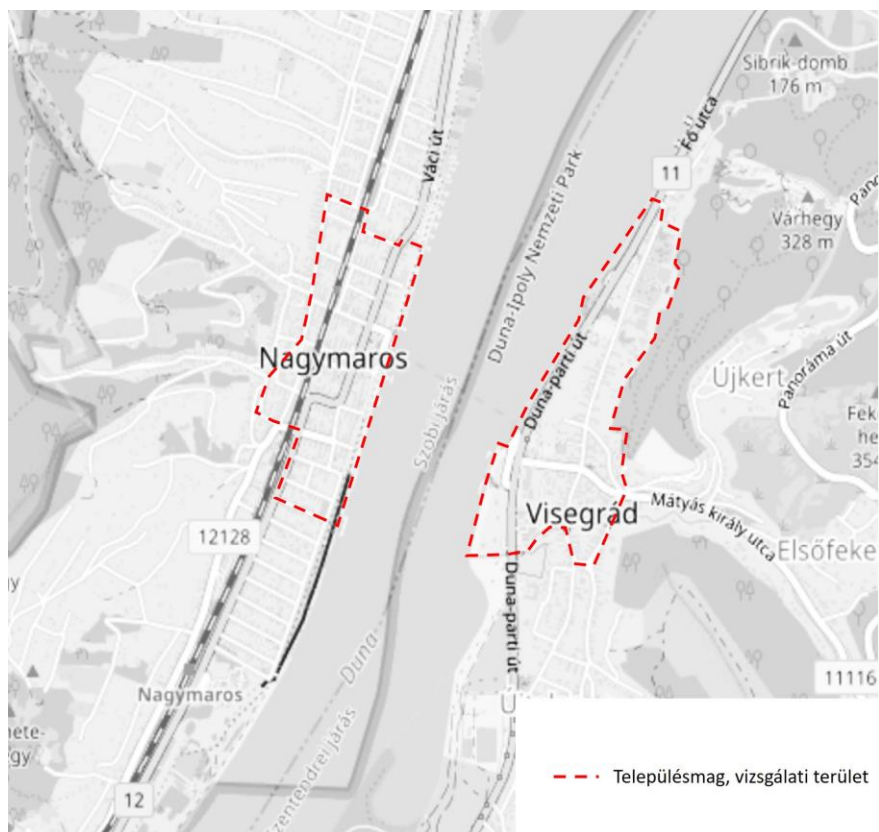
2. Módszertan

Szakdolgozatom vizsgálati területe a Pest megyei Nagymaros (Szobi járás) és Visegrád (Szentendrei járás) városok. A tájvizsgálat alapvetően a teljes közigazgatási területekre tesz áttekintést, ennek során elemzem a településtörténetet, a természeti adottságokat és táji-természeti értékeket, a városszerkezet és területhasználatot, illetve a tervi előzményeket / a településekre vonatkozó stratégiákat. A részletes problémafeltárás és a javaslatok esetében a két város településmagjaira koncentrálok, a lehatárolást utcákhoz, illetve a Duna középvízi partvonalához igazítottam (1. ábra).

A vizsgálat módszerét az irodalomkutatás, tervelőzmények, stratégiák áttekintése, történeti térképek elemzése és a helyszínelés jelentették. A terepi vizsgálatokat 2020. tavaszán és 2021. őszén végeztem el.

A vizsgálati eredményeket QGIS szoftver segítségével, 1:7500 – 1:4000 méretarányú vizsgálati tervlapokon / ábrákon dolgoztam fel, és fényképekkel szemléltettem. Alaptérképként Google Earth felvételeket, Open Street Mapet és a településszerkezeti terveket használtam.

Az irodalomkutatás során meghatározóak voltak Csemez (1996), Csemez és Molnár (2009) és Heizinger (2022) munkái, továbbá a két település weboldalai. A tervelőzmények között áttekintettem a területrendezési terveket (Pest megye és a Budapesti Agglomeráció Területrendezési Terve), a települések településrendezési eszközeit, településképi arculati kézikönyveit, valamint a MATE Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézetben korábban készült szakdolgozatokat, diplomaterveket.

1. ábra: A településmag lehatárolása Nagymaros és Visegrád esetében (forrás: Openstreetmap, saját szerkesztés)

3. Vizsgálat

3.1 Településtörténet

3.1.1. Nagymaros

A régészeti leletek alapján valószínűleg már 20 000 éve lakott területnek minősülő Nagymaroson, első sorban kvádok és markomannok éltek (INT-01). Nagymaros történelme szorosan összefonódik Visegrádéval. A Duna vonalában húzódó Limes választotta el a Visegrádon élő rómaiakat, a Nagymaroson megtelepedett kvád és markomann törzsektől. A Római Birodalom nem csak katonai úton terjeszkedett, de kulturálisan is sikeresen képes volt teret hódítani magának. Erre tökéletes példa, hogy már az őskortól létezett rév Nagymaros és Visegrád között, amely a Szentendrei-sziget csúcsában lehetett. A Nagymaroson élők valószínűleg rendszeresen átjártak a rómaiakhoz dolgozni a túlpartra. A békés együttélés majdnem az őskor végéig kitartott (INT-02).

1002-re Visegrád a várispánság központjává vált, így ekkorra már biztosan lakott terület volt, mégis első írásos említésére 1257-ben kerül sor Morus néven. A tatárjárást mind Nagymaros, mind pedig Visegrád megszenvedte. 1285-ben IV. (Kun) László király Visegrádhoz csatolta a várost. Az Árpád-ház kihalását követően Károly Róbert uralkodása hozta meg a település számára a fellendülést. Károly Róbert Visegrád fejlesztésével együtt Nagymarosnak is kedvezett, és 1324-ben Buda városi jogaival ruházta fel, illetve Visegrád ikervárosává nevezte ki. Ez olyan kiváltságokkal járt, mint a vámmentesség Győrtől Visegrádig és tőle Dunaföldvárig. Később a városi jogot elnyerve szabad halászatot, vám- és harmincadmentességet, szabad bíró- és papválasztást, önálló bírói ítélezést és szabad birtoklási- és örökösödésijogot, továbbá szabad fakivágási jogot kapott. Mindezeket a király általi hűségéért, illetve páncélos gyalogos szolgálatain kívül még a kereskedelemben betöltött közvetítői szerepéért kapta. Ezen kiváltságokat a későbbi uralkodók is megerősítették. A királyok kedvelt tartózkodási helyévé vált és főleg Mátyás idejében sokszor szolgált a lovagi játékok színhelyéül. Rangját tükrözi a máig termő szelídgesztenyés is, amelyet Károly Róbert ültetett (INT-03).

A marosiak a tizenöt éves háború és az azt követő közel ötven év alatt hol beadták, hol pedig visszakérték a pozsonyi Kamarától féltve őrzött privilégiumukat. Ez a privilégium adott volna védelmet nekik az 1683-ban meginduló a törökök kiűzésére küldött szövetségi hadak ellen is. Bár I. Lipót jóváhagyja kérelmüket 1686-ra, de mire azt kézhez kapták már a többször átvonuló csapatok teljesen lerombolták a települést. Közel két évre teljesen elnéptelenedik és csak a törökök kiűzése után 1688-ban tértek vissza a lakók. 1700-ban I. Lipót Visegráddal, Szentendrével, Nagyoroszival és Kisoroszival együtt eladományozza Nagymaros városát. Mivel ezen birtokok a Szent Korona tulajdonában voltak, tehát koronabirtokokat képeztek, így eladományozásuk jogtalan volt és 1737-ben Marost a Kamara vissza is váltotta. 1709-ben egy pestis járvány következtében a város teljesen elnéptelenedett és csak 1713 és 1735 között érkezett német telepeseknek sikerült újra benépesítenie. 1772-re rendeződött Nagymaros helyzete és elkezdődtek az első nagy építkezések. Ekkor épült ki a város központja, a középkori templom és környéke és jelentek meg az első a hegyek felé vezető utak. Kiépült a város főutcája és a Duna-part is. 1838-ban történt az egyik legnevezetesebb árvízi pusztítás Nagymaroson (INT-03). A házak harmadát tönkretette a jeges víz. 1880-ban pedig a filoxéra járvány pusztította ki tömegesen a szőlő ültetvényeket. Ekkor kezdődött a máig híres málnatermesztés (INT- 04).

A huszadik századra megindult az iparosodás. A Danubiusz Papírgyár-ban papírból készült poháralátétek és papírlemezek készültek, a Petrás-féle kanálüzemben alumínium kanalakat, a városi téglagyárban cserepet, téglát és kályhacsempét gyártottak (INT-04). Ezzel egyidőben az ipari termékek mellett a gyümölcstermesztés is, főként a szőlő és málna termesztés is kiemelkedő szerepet kapott. Trianon után 1920 és 1923 között Hont vármegye Magyarországon maradt részének székhelye volt. 1941-ben megindult a gépgyártás is. Ezen kezdetben sikeres vállalkozások később átalakultak, vagy megszűntek (INT-04).

1946-1948 között Nagymaroson tömeges kitelepítések voltak a német lakosság körében. A kényszermigráció következtében az elhurcoltak egy része a Szovjetunióba került „*málenkij robot*” -ra, helyükre pedig a lakosság pótlásaként körülbelül 86 magyar családot költöztettek be Csehszlovákiából. Ekkor telepítették ki a magyar történelemben

jelentős szerepet betöltött Bethlen család leszármazottait is Nagymarosra (Heinzinger 2022.97.p.).

A város életét a 20. század második felében a Bős-Nagymarosi vízerőmű körüli viták határozták meg. A nemzetközi port kavará és a magyar társadalomban is jelentős ellenállást kiváltó, végül meg nem épült erőmű volt a kirobbantója az 1989-ben bekövetkezett rendszerváltásnak (INT-05).

A település 1996-ban kapott városi rangot. A 2000-es években Nagymaros fejlődésnek indul. A kezdetben nyaralóként és hétvégi házként működő „weekend házak” családi házakká bővülnek, egyre többen hagyják el a fővárost, a település lakosainak száma dinamikusán növekszik. A 2019-ben kitörő SARS COV 2 járvány kitörése után fokozódott a forgalom, kedvelt úticélja napi kirándulásoknak a fővárosból és a környező településekről érkezőknek.

3.1.2 Visegrád

Visegrád a természeti és stratégiai elhelyezkedése miatt, mindig is az érdeklődés középpontjában állt. Az őskorból emberi leletek még nem kerültek elő Visegrádon, annak ellenére, hogy Dömösön, Nagymaroson, Szobon és még sok más környékbeli településen fellelhetőek az őskori emberi kultúrák nyomai. Legkorábbi, az emberi jelenlétre utaló nyomokat az újkőkorhoz lehet kapcsolni. Ezeket a ma ismert legrégebbi településnyomokat az újkőkor végéről, és a rézkor kezdetéről, a lengyeli kultúrához lehet visszavezetni. Mintegy 3000 éve a bronzkor végén már biztosan emberek által lakott volt a Dunakanyar teljes szakasza (INT-06).

A magyarok előtt kelták, germánok, rómaiak és avarok is lakták a térséget. A kelták nyomait egészen Kr.e. III. századtól Kr.u. I. századig megfigyelhetjük. Lelőhelyeik a Várkertben és a mai város területén megtalálhatók. A rómaiak hagyták ránk a Pons Novatus castrumot, amely a limes részét képezte, valamint egy egykori őrtorony és erőd

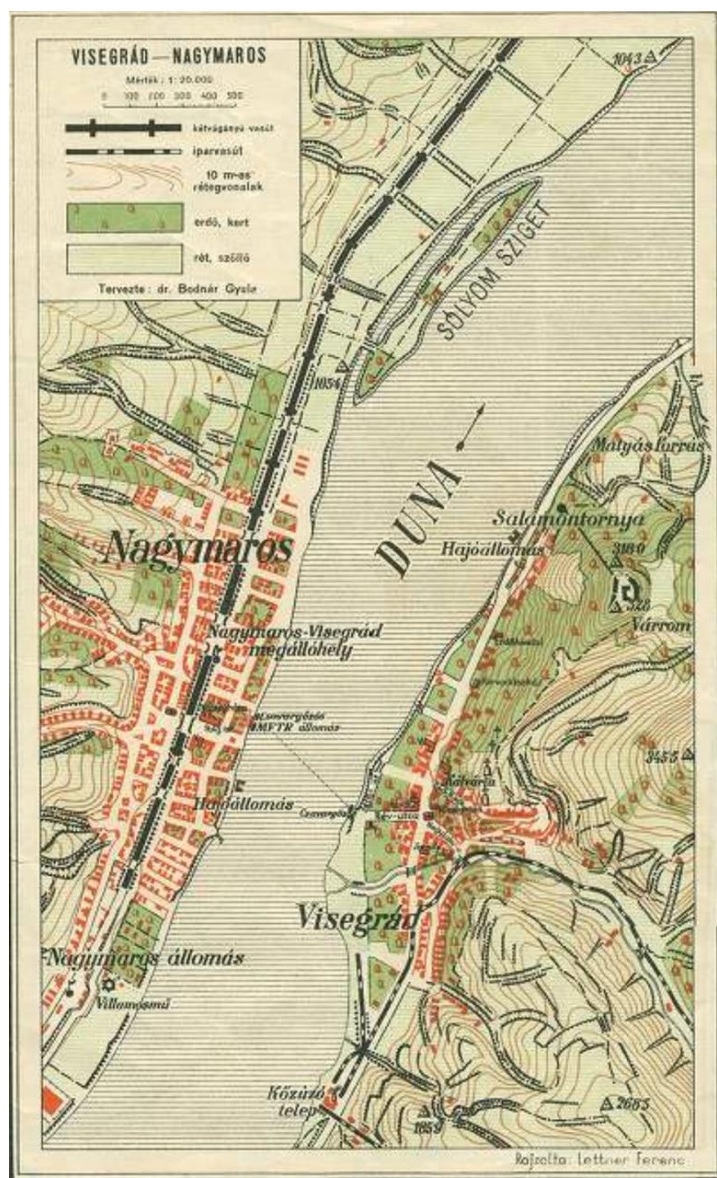
maradványait. Előbbit Szentgyörgypusztán, utóbbit a Gizella-majornál találjuk. A magyarok letelepedését követően került Kurszán, Árpád fejedelem testvérének birtokába. Első írásos említést egy latin nyelvű oklevél tesz róla 1009-ben, mely „magas várként” utal rá. Az első vár a castrumra, annak köveiből épült, de ez a tatárjárás következtében megsemmisült (INT-06).

Az 1250-es években IV. Béla kezdte el kiépíteni a mai várrendszert, amelynek részei a Fellegvár, az Alsóvár és a Vízibástya. A város főutcájában 1320 körül kezdődött meg a Királyi palota építése Károly Róbertnek köszönhetően. Az 1335-ös cseh, lengyel és magyar királytalálkozó is Visegrádon történt. Ennek mintájára 1991-ben találkozott újra a csehszlovák, lengyel, valamint a magyar miniszterelnök, és aláírásukkal hozták létre azt az együttműködést, amelyet ma Visegrádi Négyeknek nevezünk. 2006-ban, ezen egyezmény 15 éves évfordulóján ismételten találkoztak az országok miniszterelnökei Visegrádon, hogy megünnepeljék együttműködésük sikerességét (INT-07).

A város második virágkorát Mátyás király uralkodásának idejére, a 15. század második felére datálhatjuk. Az uralkodó az Itáliából érkező reneszánsz hatására számos újítást és bővítést rendelt el: késő gótikus elemekkel és gazdag részletekkel díszítette a királyi palotát, ezzel létrehozva egy, a korszak egyik kiemelkedő palotaegyüttesét. Számos, a korban jelentős szellemiség látogatott el és élvezte az udvar vendégszeretetét, többek között. A visegrádi palota és a település aranykorának a török megszállás vetett véget, a város hanyatlásnak indult. Sorsát végül az átvonuló hadak pecsételték meg. A törökök kiűzése alatt a várost porig rombolták a harcok során. A túlélők elmenekültek a lakhatatlanná lett településről, majd 1702-ben I. Lipót a vár megmaradt részeinek felrobbantását rendelte el, amelynek következtében az épület csaknem teljes egészében megsemmisült (INT-06).

A XIX. században a dunai gőzhajózás beindulával a város is kezdett szépen lassan újra felépülni. A főváros közelsége, a Dunakanyar és a Pilis-Visegrádi-hegység szépsége és kiváló túraútvonalai miatt, hamar kedvelt célpont lett a kikapcsolódni vágyóknak. Ebben az

időben indult meg Viktorin József szlovák származású plébános hatására a romok feltárása és helyreállítása is. Schulek János, a kor egyik jelentős régésze is részt vett ezen munkálatokban, de mellette számos más neves régész és kutató is segítette a kutatásokat. Az 1950-es években Visegrádon megjelenik a tömegturizmus, mely az 1990-es évekre az első számú megélhetési forrássá lép elő, köszönhetően elhelyezkedésének, művi és természeti értékeinek. Bár az ország egyik legkisebb városa, lélekszámát tekintve körülbelül 1800 fő, mégis évente becslések szerint 300 ezer látogatót fogad (INT-06).

2. ábra: Nagymaros és Visegrád ábrázolása 1930-ban. (forrás: www.hungaricana.hu)

3.1.3 Limes és a Limes program

A szakdolgozatban általam a vizsgált terület már körülbelül 20.000 éve lakott volt. Ennek oka lehetett a kedvező természeti adottságok jelenléte: az egyik legfontosabb indoka ennek a Duna, amely, mint táplálékforrás játszott kiemelkedően nagy szerepet. Később pedig ezen a funkción túl, mint természetes határ és kereskedelmi útvonal is funkcionált. A környező hegységek nem csak védelmet, de nyersanyagot is biztosítottak az itt letelepedő népek számára. Az időszámításunk előtti első századig a rómaiak ugyan meghódították a területet, de nem fordítottak különösebb figyelmet a később Pannónia névvel illetett területnek, mivel civilizálatlannak tartották azt. Főként kereskedelmi megfontolásból kezdődött meg a provincia létrehozása, majd Domitianus császár (i. u. 81 – i. u. 96) uralkodása alatt épült ki a Duna menti Limes (INT-08).

Visegrád a limes mentén Pannóniában helyezkedett el (4. Melléklet). A limes célja a határon túli barbár népek távoltartása, és betörésük megakadályozás volt a Római Birodalomba. Az első építmények a térségben az I. század végén még földből és fából készültek. Később már kőből építkeztek. A katonai táborok és őrtornyok együttesen egy láncba rendeződtek és ezt nevezték limesnek. Ezekből az általában 5x5, vagy 10x10 méteres tornyokból figyelték a határt, és veszély esetén füst- és fényjelekkel jeleztek egymásnak. A késő császárkorban Visegrád a Pannonia Valeria részhez tartozott, melynek székhelye Aquincum volt. Constantinus alatt épült meg a Sibrik-dombi katonai tábor és a gizellamajori erőd. A túlparton található szobi kikötőerőddel, a verőcei ellenerőddel és a pilismaróti castellummal egészen a IV. század második évtizedéig sikeresen uralmuk alatt tartották a területet, és megvédték a határt. A század végére, viszont elvesztette határvédelmi szerepét. 380-ban, mikor a rómaiak elvonultak a Sibrik-dombot kvádok szállták meg (GRÓF-GRÓH 1996. 21.).

A védelem szempontjából a Dunakanyar stratégiai fontosságú szerepet töltött be. Itt alakult ki a legerősebb határvédelem a magyarországi limes mentén (5. Melléklet) . Egyik legfontosabb erődítménye a Sibrik-dombon elhelyezkedő katonai tábor volt. Ez egy 114x130 méteres szabálytalan háromszög alaprajzú terület. A 330-as években épülhetett a

visegrád-gizellamajori négyszögletű 38x38 méteres alaprajzú erőd. Az itt szolgálatot teljesítő 100-200 főnyi katonaság mindennapi tárgyai kerültek elő. Az erődtől délnyugatra a diósi löszterazon utépítési munkálatok során fedezték fel az erődhez tartozó temetőt, ahol föld-, téglá- és kősírokba temetkeztek.

A szentgyörgypusztai kőmaradványok, valószínűleg a IV. század végi nagyobb őrtorony nyomait őrzik. A várkertben a Kisvillám lábánál egy kora császárkori faszerkezetű őrtorony állt, amelyet valamikor 185 körül építhettek és 270 körül romboltak le (GRÓF-GRÓH 2004. 54.).

A Limes program célja a római limes maradványainak bemutatása: egy egységes, nagy turisztikai hálózat létrehozása és a nemzeti és nemzetközi együttműködés fejlesztése, valamint Magyarország bekapcsolása a Limest érintő nemzetközi diskurzusba. A Magyar Limes Szövetség szeretné elérni, hogy a Duna mentén 417 km-en hosszan elterülő limest felvegyék az UNESCO Világörökségi listára. Ezzel Magyarország számára rendkívüli lehetőséget teremtenének a nemzetközi turizmus piacán. Visegrád jelenleg is elsősorban a turizmusból él, így mindenképp kedvező hatással lenne a Világörökségi cím elnyerése, míg Nagymaros számára szintén pozitív hatásokat eszközölne, ha a szomszédos településen fellendülne a nemzetközi turizmus is a már virágzó belföldi lehetőségek mellett (INT-08).

2017-ben kormányzati forrásból 2,5 milliárd forintot különítettek el az UNESCO Limes világörökségi programra. Ez az összeg a Duna menti limes objektumok bemutatására elegendő, de további turisztikai célú fejlesztéseket, már nem fedezne. Az ezt követő években azonban a világörökségi felterjesztést érintő egyeztetések nem zajlottak gördülékenyen. Ennek következtében 2021. júliusában Magyarország nélkül, három világörökségi kritériumnak (ii, iii, iv) is megfelelően, Németország és Hollandia részesállamok felterjesztésével került fel az UNESCO világörökségi listájára (INT-09).

3.1.4 Bős-Nagymarosi vízlépcső

A Bős-Nagymarosi vízlépcső története körülbelül harminc évet ölel fel és máig vita tárgyát képezi a szakértők és a helyiek körében. Nagymarost és Visegrádot közvetlenül érintette a vízlépcső terve. A szerkezet még máig sem épült meg, és valószínűleg nem is fog, de fontos és meghatározó részévé vált a települések történetének. Éppen ezért úgy gondolom, hogy néhány szó erejéig érdemes róla a szakdolgozatomban is megemlékezni.

1956. április 30-án a Pozsonytól a Fekete-tengerig tartó Duna szakasz ún. komplex hasznosításáról határozatot hozott a Kölcsönös Gazdasági Segítségnyújtás Tanácsa. 1963-ban a Magyar Népköztársaság és a Csehszlovák Szocialista Köztársaság megállapodást kötött a Bős-Nagymarosi vízlépcső megépítésére melynek lényege az elektromos áram termelése, a hajózási út mélységének növelése és az árvízvédelem fejlesztése volt. A terv szerint, Pozsony alatt, Dunakilitinél gátat építenek, ami egy hatvan négyzetkilométer nagyságú tározótavat duzzaszt vissza. Innen ágazna ki egy harminc kilométer hosszú mesterséges csatorna csehszlovák területre (6. Melléklet). Ezen a csatornán épülne ki Bősnél egy csúcserőmű. Itt naponta kétszer engedik át a vizet, ami, így áramot termel, de 4-5 méteres árhullámot okoz a Duna magyar-szlovák szakaszán. Ennek az árhullámnak a mérséklésére és kis mennyiségű áram termelésére épült volna meg a Nagymarosi vízlépcső. A két ország energia igényeit a vízlépcső, viszont, csak körülbelül 2-3%-ban elégítette volna ki (INT-05).

1984-ben a Felső-Dunán megkezdődtek az építkezések. A felmerülő költségeket a központi költségvetés finanszírozta, illetve az azt terhelő hitelek. Az építkezés felgyorsulával a tiltakozás is egyre nőtt. 1988-ban több tízezres tömeg tüntetett a parlament előtt az építkezés leállítása érdekében. Visegrádtól Esztergomig vonultak fel környezetvédők egy tüntetés keretében, de az országgyűlés továbbra is az építkezés folytatása mellett döntött. 1989-ben az építési munkálatok egy évvel hamarabbi befejezésében állapodott meg a magyar és a csehszlovák kormány.

1989-ben a magyar kormány az építkezés felfüggesztése mellett döntött. A két miniszterelnök megállapodásának fényében egy magyar-csehszlovák szakértői találkozáson a magyar delegáció átadta a kutatási eredményeit a vízerőmű környezeti hatásairól. A csehszlovák miniszterelnök a magyar munkálatok mielőbbi folytatását szorgalmazta és kilátásba helyezte a bősi erőmű szolgálatba helyezéséhez szükséges építkezések csak csehszlovák oldalon történő megvalósítását. Végül a magyar Országgyűlés határozatot hozott a nagymarosi erőmű végleges elhagyásáról.

1992-ben szűnt meg a két fél között az államközi szerződés. A csehszlovák fél továbbra sem tett le a megépítésről, így mintegy negyven kilométeren elterelte a folyót eredeti medréből. Ezen vitás helyzetet végül a hágai Nemzetközi bíróság rendezte 1997-ben, mely mindkét felet elmarasztalta és előírta a további munkálatkora vonatkozóan a teendőket, magába foglalva a környezeti előírásokat is (INT-05).

Bős-Nagymaros kérdése a mai napig indulatokat szül, ezt pedig számos különböző probléma indikálja: az 1920-ban kötött trianoni, illetve az 1947-ben megkötött párizsi békeszerződés kimondja, hogy Csehszlovákia és Magyarország között a Duna folyó fő sodra jelöli az országhatárt. Az üzemcsatorna kialakításával azonban elvitték a Duna hajózható medrét Csehszlovák területre, az országhatárt viszont nem vitték utána. Ez további problémákat is felvet: Magyarország az üzemcsatorna kialakítása miatt elveszítette a Duna hajózható szakaszát egy jelentős hosszúságú részen, továbbá az üzemvízi csatornából és a kialakított víztározóból nem folyik vissza víz a talajba, ezért a talajvíz szintje folyamatosan lecsökken (INT-10). A kereskedelmi és a természetvédelmi kérdéseken túl, társadalmi és etnikai problémák is felmerülnek: A megépített dunai gát a Csallóközi települések felett megy, amelyek szinte 100%-ban magyar etnikumú lakossággal rendelkeznek, a megrajzolt országhatár azonban nem követi továbbra sem az etnikai határokat.

Az ellenzők között sokan vitatják, hogyan lehetne megóvni a környezetet egy ilyen építkezés és később üzemeltetéssel járó tevékenységek során (Csemez 1996). Szintén

fontos kérdés, hogy a Dunakanyar napjaink egyik kedvelt és nagyforgalmú turista csalogató helye, hogyan tudná szépségét megőrizni, egy vízlépcsővel? Mellette szóló érvek közül azonban egyáltalán nem elhanyagolható az sem, hogy milyen mértékben lehetett volna csökkenthető a 2013-as árvíz okozta kár. Amennyiben elkészült volna a Bős-Nagymarosi vízlépcsőrendszer nem okozott volna akkora fenyegetést az árvíz Győrtől Nagymarosig. Kérdésként merülhet fel továbbá, hogy megérte-e veszni hagyni egy olyan projektet, amely nem csak a helyi vállalkozókat és munkavállalókat látta volna el munkalehetőséggel, hanem a megépülése után energiát termelt volna számunkra? A nyugati országokban, mint például Ausztriában és Németországban is már évtizedek óta hasznosítják a Dunát, ilyen céllal és építenek rajta vízlépcsőket.

3. ábra: Bős-Nagymaros vízlépcső látványterve (forrás: www.hungaricana.hu)

3.2 Elhelyezkedés, természeti adottságok, táji-természeti értékek

Az országos tájkarakterkutatás alapján (Csöszi és Konkolyné-Gyúró 2021) a települések három tájkarakter terület határán helyezkednek el: 404 Dunazug-hegyvidék, 502 Börzsöny-vidék, 601 Budapest és Dunakanyar agglomerálódó térsége, ami a természeti-táji adottságok sokrétűségét is jól mutatja.

Nagymaros a fővárostól, Budapesttől 52 kilométerre, északnyugati irányban a Börzsöny lábánál, a Börzsönyi-Peremhegység kistájban, azon belül is a Dunakanyarban, a Duna bal partján helyezkedik el Visegráddal szemben. Jellemzően barna erdőtalaj alakult ki a térségben, ahol főként melegkedvelő társulásokkal találkozhatunk. A hegyláb peremterületeit főként cseres-tölgyesek borítják, de találkozhatunk még bükkös és molyhos tölgyes vegetációkkal, sajmeggyes bokorerdőkkel és sziklagyepekkel, illetve telepített szelídgesztenyével is (INT-01).

A Börzsönnyel kapcsolatban álló vulkanikus eredetű Visegrádi-hegység a Pilis északkeleti részén, a Dunazug-hegységben, azon belül a Dunántúli középhegységben található. A Börzsönnyt és a Visegrádi-hegységet elválasztó Duna jobb partján Nagymarossal átellenben helyezkedik el Visegrád települése, mely a fővárostól légvonalban körülbelül 30 kilométerre, a 11-es számú főúton 42 kilométerre fekszik. A település fölé magasodó Várhegy 328 méter magas. A part menti sík területen és a kisebb méretű dombokon terjeszkedni próbáló nagyközséget Dömös, Dunabogdány és Pilisszentlászló határolja. A településhez tartozó fontos területek Gizellatelep, Lepence és Szentgyörgypuszta. Meghatározó növénytakaró a lombos erdő.

Nagymaros és Visegrád nem mindennapi természeti értékekkel rendelkeznek. A két város környékét nem csak Dunántúli-középhegységhez tartozó Dunazug-hegyvidék változatos domborzati viszonyai teszik különlegessé, hiszen a Duna egyik legszebb és természeti értékekben leggazdagabb részén, a Dunakanyarban terülnek el, mely elhelyezkedés jelentősen meghatározza a két város karakterét. A terület egyik jellegzetes eleme a

folyásirányban haladva alig két és fél kilométerre kezdődő Szentendrei-sziget, és a szigetet körülvevő főág és Szentendrei-Duna-ág. A két ág mintegy 32 kilométer után, Budapest északi határánál ismét egyesül (INT-30).

Csemez és Molnár (2009) szerint a Dunakanyar „a legértékesebb hazai táj”, amelyet részben a kiemelkedő természeti adottságokkal - pl. magas relief - , részben az ezekhez párosuló táji értékekkel, kulturális értékkel, épített örökséggel - pl. Limes, Fellegvár - , valamint az magas üdülési-rekreációs potenciállal indokolnak. A tájképi értékek jelentőségét mutatja, hogy a települések teljes közigazgatási területe a tájképvédelmi terület övezetéhez tartozik (Pest megye területrendezési tervének módosítása, 2020; Budapesti Agglomeráció Területrendezési terve 2019).

A földtani értékek mennyiségét bizonyítja, hogy a Pilisben, és a Budai-Visegrádi-hegységben, összesen több mint 250 természetes barlang található, ezek közül 13 a szigorúan védett kategóriába tartozik (INT-30).

A Dunakanyar területe természetvédelmi szempontból rendkívül értékes területeket foglal magába. A hazai természetvédelem különböző védettségi kategóriákat alkotott az értékek megőrzése érdekében, mely védelmi kategóriák közül mind megtalálható a Dunakanyarban. Nemzeti park - Duna-Ipoly Nemzeti Park - , tájvédelmi körzet és helyi védett terület is bőven akad itt. De a nemzetközi természetvédelem intézménye is képviselteti magát, Natura 2000-es területek formájában. Nagymaroson a Börzsöny szolgál számtalan kikapcsolódási és túrázási lehetőséggel, beleértve a Kéktúrát is, míg Visegrádon a Visegrádi-hegység kínál hasonló lehetőséget.

Mindkét város örökségi elemekben. régészeti lelőhelyben és műemléki környezetben gazdag (8., 9. Mellékletek). A városmagban található módosabb polgár házak jellemzően helyi védettség alatt állnak és rendszerint kereskedelmi és vendéglátói, esetleg intézményi, szolgáltatói feladatot látnak el (Mellékletek: Értéktérkép). Visegrádon a Fellegvár és a Királyi palota a mai napig aktív szerepet tölt be a közösség életében, hiszen a

Palotajátékokon és a múzeumi funkción túl a hétköznapiakban is ezen létesítmények szoktak helyet biztosítani a helyiek által szervezett -beleértve a nagymarosi lakosokat is- nagyobb eseményeknek.

4. ábra: Kilátás Nagymarosra és a Dunakanyarra a visegrádi autós panorámakilátóból
(forrás: saját kép)

3.3 Városszerkezet és területhasználat

3.3.1 Nagymaros

Nagymaros lakosságát 2019-ben a népességnyelvántartási adatok 5068 főben határozták meg (INT-11) Területe 3438,6 hektár, melyből 242 hektár belterület. A Dunakanyar legjobban összeszűkülő részén, 105-130 méter magasságban található. A városrészben löszterazon helyezkedik el, felette pedig a Börzsöny húzódik. A löszös területet a Malom-völgyi patak osztja két részre, ahol főként szántóföldek és legelők találhatóak. A keleti lejtőkön főként gyümölcs és szőlő termesztés volt jellemző. Kismaros irányában a zártkertek dominálnak. A táji adottságok és a mezővárosi múltja miatt a város csak egy központtal rendelkezik, alközpontok és elkülöníthető városrészek nem alakultak ki (10. Melléklet).

Nagymaroson az oromfalas, a hézagosan zárt sorú, a zárt sorú és a szabadon álló beépítés mód egyaránt megtalálható. A beépítésre szánt területek a következők (Nagymaros TSZT 2018) :

- kisvárosias lakóterület,
- kertvárosias lakóterület,
- településközpont vegyes terület,
- központi vegyes terület,
- kereskedelmi, szolgáltatói, gazdasági terület,
- hétvégi házas terület,
- és különleges terület.

A beépítésre nem szánt területek az alábbiak:

- közlekedési és közmű terület,
- zöldterület,
- erdőterület,
- mezőgazdasági terület,
- és vízgazdálkodási terület.

A településszerkezetet és a beépítési módot meghatározó karakteres elemek közé sorolható az utcahálózat és telekszerkezet, illetve a funkcionális jelleg (Nagymaros HÉSZ 2018).

Az utcahálózat és telekszerkezet öt elemre bontható. Az első a síkvidéki jellegű, a Dunára merőleges utcahálózat. Ezen utcák jellemzően egyenes vonalvezetésűek, a szélesség és növényállomány utcánként változik, a beépítési mód és telekosztás utcaszakaszonként általában egységes. A második a dombok lábánál húzódó, a Dunával párhuzamos utcák. Hegyre felfutó keskeny telkek jellemzik, melyek régen szőlő és gyümölcsstermesztés helyszínei voltak, később házi kertekké alakultak. Meghatározó látványelemek a hegyoldalon, melyek mára veszélyeztetett karakter-képző elemekké váltak. A hatályos Rendezési Terv védi (INT-01). A harmadik a völgyekbe felkúszó változatos szélességű utcák rendszere. Régen szőlő és szelídgesztenyés volt, mára üdülőterületek találhatóak itt. Negyedik a településközi utak. Jelenleg a 12-es fő út az egyetlen, amely átszeli a települést (a vasúton kívül). Az ötödik a középkori utca hálózat és telekszerkezet. Ezen utcák a település magját képezik, a beépítés halmazos jellegű, megőrzendő (Nagymaros HÉSZ 2018).

A funkcionális jelleg 7 elemre bontható (Nagymaros HÉSZ 2018). Az első a településközponti jelleg, Ide a módosabb polgárházak tartoznak. Jellemző a kereskedelmi, vendéglátói és szolgáltatói, illetve egyes épületek teljes intézményi funkcióra alakítása. Második a kisvárosias jelleg, melyet a településközpontoz közel eső, történelmi értékű, a Dunára merőleges utcák alkotják. Általában a beépítés mellőzi az előkerteket. A harmadik a kertvárosias jelleg, mely elsősorban az újabb, családirházas beépítések területe. Egyre inkább előfordul az előkertes beépítés, az utcák és a kertek növényzete is változatosabb, dúsabb. A negyedik elemet az üdülőterületek alkotják. Ezt két részre lehet osztani. Az egyik a felhagyott kertművelési területek, gerincre felkúszó beépítéssel, keskeny utcákkal, zsákutcákkal, jellemzően rosszul feltár, aprótelkes területek. A másik a régebben vízjárta Duna-parti teleksor. Az ötödik a külterületi, üdülő jellegű kertek. Telekrendszere még részben őrzi a régi kertes szerkezetet, részben pedig új a telekosztás. A megközelítés

esetenként problémás lehet az úthálózatot veszélyeztető vízmosások miatt. Hatodik az intézményterületek, melyek teljesen egyedi telekosztással és beépítéssel rendelkeznek. Ez alól kivételt képeznek a már meglévő történelmi házak intézményé alakítása. A hetedik és egyben az utolsó a gazdasági területek. A település szélein helyezkednek el és egyedi beépítési móddal rendelkeznek (Mellékletek: Helyszínrajz).

A települési funkciók a településközpontban sűrűsödnek. A Fő téren rendszeresek a rendezvények és a hétvégi mulatságok, piacok.

3.3.2 Visegrád

Visegrádot a 2019-ben népességnylvántartásba vett adatok szerint 1846 ember lakja (INT-12). Városi rangját történelmi szerepe és múltja miatt kapta. Területe 3327 hektár. A Dunakanyarban a Visegrádi-hegység koszorújában 110 méteres magasságban helyezkedik el (INT-06).

A városszerkezetet elsősorban a természetföldrajzi adottságok határozták meg. A város tökéletes egységet képez a domborzat, a Duna, a vízfolyások, a kiterjedt erdőséges és a mezőgazdasági területek között. Első sorban a Duna és a Visegrádi-hegység alakította, szurdokvölgyek és vízfolyások tagolták. Maguk a vízfolyások, völgyek, és az általuk kijelölt útvonalak még bőven a magyarok megérkezése előtti időkből jelen vannak, néhol vízrendezéssel, területszabályozással és útkorrekciókkal módosultak.

A beépítésre szánt területek Visegrádon a következők (Visegrád TSZT 2019):

- kisvárosias lakóterület
- kertvárosias lakóterület
- településközponti terület
- kereskedelmi, szolgáltató, gazdasági terület
- hétvégiházas üdülőterület

- üdülőházas üdülőterület
- különleges területek

A beépítésre nem szánt területek:

- közlekedési terület
- zöldterület
- védelmi erdőterület
- közjóléti erdőterület
- általános mezőgazdasági terület
- vízgazdálkodási terület
- tájképvédelmi területek

A település központ a Fő utca és a 11-es főút között található. A városközpontban a kisvárosias és kertvárosias területfelhasználás dominál, de egyes tömbökben inkább a kertvárosias jelleg van jelen a kisvárosias helyett (11. Melléklet). A Tamáshegy pincéi a különleges területekhez van sorolva megóvásuk érdekében, míg a Felső-Diósi üdülőterületen új lakóterület került kijelölésre.

A településszerkezetet meghatározó vonalas létesítményei közé tartozik a Duna, különböző vízmosások, patakok, a 11-es főút, a Mátyás király út, a Rév utca, a Panoráma út és a római kori Limes egy szakasza. A szerkezetet meghatározó területhasználatok közé sorolható a központi belterület, mely a hagyományos településmagot képezi. Ide tartozik a Salamontorony utca környéke és a Duna parti sáv településközpont területei, illetve az Apátkúti patak völgyében, Újtelepen és Bányatelepen a kertvárosias lakóterület és az üdülőterületek. Szentgyörgypusztá különálló belterületeit üdülőterületek és különleges területek teszik ki. Lepence-Diósz különálló belterületeit üdülőterületek, lakóterületté átalakuló üdülőterületek, különleges és gazdasági területek alkotják. A Panoráma út mentén különleges és üdülőterületek, közjóléti erdőterületek találhatóak, amelyek a turizmus szempontjából kiemelt jelentőséggel bírnak (Mellékletek: Helyszínrajz). A védett

tájeggyütttest első sorban védelmi rendeltetésű erdők és kis számban gazdasági területek adják (Visegrád HÉSZ 2019).

A város fejlesztésében elsődleges szempont a természeti, táji és kulturális örökségek védelme a növekedés mellett.

3.4 Közsolgáltatások

3.4.1 Nagymaros

A településen elérhető szolgáltatások (12. Melléklet) (Mellékletek: Helyszínrajz):

- Család- és Gyermejjóléti Szolgálat
- Bölcsőde: 1 db
- Óvoda: 3db
- Általános iskola: 1 db. Művészeti Iskola, német nemzetiségi tagozat.
- Középiskola: 0. Legközelebb: Vác, Szob, Budapest
- Városi Könyvtár és Művelődési Ház
- Gondozási Központ
- Háziorvosi szolgálat: van. Laborvizsgálatok helyben: van
- Kórház: 0. Legközelebb: Vácon
- Fogorvosi ellátás: van, ideiglenesen Szobon üzemel.
- Védőnői szolgálat: van
- Kormányablak: van, Szobi Járási Hivatal kihelyezett telephelye
- Bankfiók: 0. Készpénzkifizetésre alkalmas ATM, OTP Bank üzemelteti
- Szórakozási lehetőség: A nemzeti ünnepekhez, jeles napokhoz kapcsolódó kulturális rendezvények. Erre Vác, illetve Budapest biztosít lehetőséget

Nagymaros oktatási intézményeit tekintve a város, illetve a környező kisebb települések igényeit igyekszik kielégíteni. Az itt lakó családok a gyermekeik szükségleteihez kapcsolódóan különböző szolgáltatásokat vehetnek igénybe. A legkisebbek számára nem csak Nagymarosról, de Verőce, Szokolya, Kismaros, illetve Kóspallag településekről is elérhető a Mosoly Család- és Gyermejjóléti Szolgálat, amely családsegítőként, rendszeres fejlesztő, illetve prevenciók klubprogramokon túl, napközi Családi Bölcsődét is biztosít a gyermekeknek (INT-13). A 3-7 év közötti gyermekek számára a Nagymarosi Napközi Otthonos Óvoda elérhető, amely jelenleg három épületben működik, ennek köszönhetően a befogadóképessége is jelentősen megnőtt (INT-14).

Az általános iskolai feladatokat a Nagymarosi Kittenberger Kálmán Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola látja el, amelyben jelenleg több mint 340 gyermek tanul. Az épület 1913-1915 között Sváb Gyula tervei alapján készült, jelenleg is műemlékvédelem alatt áll. Az iskola jelentős szerepet tölt be a város kulturális életében: az intézmény német nemzetiségi tagozatos tanulói rendszeres résztvevők a városi programokon hagyományőrző előadásokkal, valamint emlékműsorokkal is (INT-15). Középfokú tanulmányok folytatására jelenleg Nagymaroson nincs lehetőség, intézmények legközelebb Vác, Szob, illetve Budapest településeken elérhetők. A szociálisan rászorulóknak számára a városi Gondozási Központ nyújt segítséget, a település kulturális életének, valamint a közgyűjtemény elhelyezésének helyszínéül pedig a Városi Könyvtár, illetve a Művelődési Ház szolgál.

A település közétkeztetési feladatait, történeti hagyományokra utaló névvel a Mátyás Étkeзде Nonprofit Kft. látja el. Az iskolából, óvodából, Gondozási Központból, illetve a Polgármesteri Hivatalból is könnyen megközelíthető, központi helyen, külön étkeztetési célra kialakított épület biztosítja a kereteket a mindennapos menza igénybevételéhez. A város lakói, illetve az ideérkezők számára is elérhető a szolgáltatás a nyitvatartási időben (INT-16).

A település egészségügyi feladatait ellátó épület a város történelmi főterén, a város központjában, jól megközelíthető helyen található. A településen élők szükségleteinek maximális kielégítésének érdekében az orvosi rendelőt 2020.11. 23-tól felújítják, amelynek köszönhetően, mind a homlokzat, mind pedig az épületbelső is megújul. Ezalatt az orvosi ellátás átmenetileg külső helyszíneken érhető el, a gyógyszertár pedig zavartalanul üzemel (INT-17).

A mindennapi életet és a helyi ügyintézkedést megkönnyítve a településen rendőrség, posta, illetve a Szobi Járási Hivatal kihelyezett Okmányirodája is működik. A településen bankfiók nem, csak készpénzkivételi lehetőséget (befizetési lehetőséget nem) biztosító OTP Bank által üzemeltetett ATM működik (INT-18).

3.4.2 Visegrád

A településen az alábbi szolgáltatások érhetőek el (12. Melléklet)
(Mellékletek:Helyszínrajz):

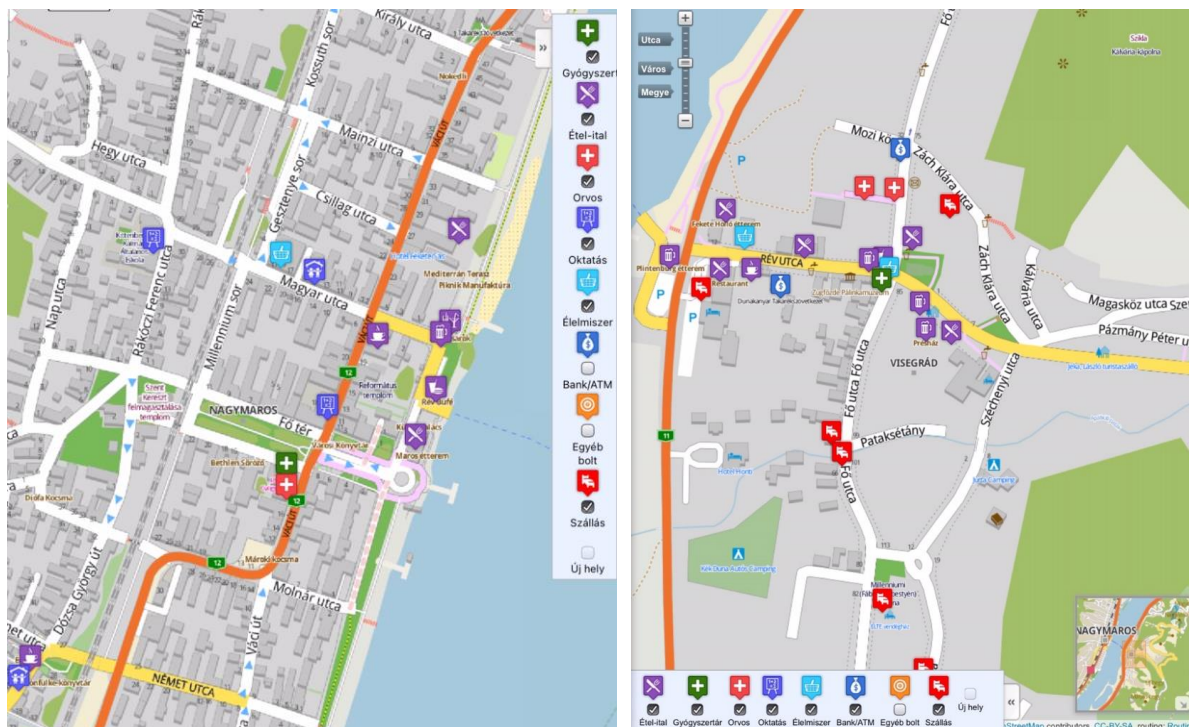
- Óvoda: 1 db
- Általános iskola: 1 db. Művészeti Iskola és Zeneiskola
- Középiskola: 0. A legközelebb Szentendre, Budapest, Esztergom településeken elérhető
- Háziorvosi ellátás: van
- Kórház: legközelebb Budapesten elérhető
- Fogorvosi ellátás: van
- Védőnői szolgáltatás: van
- Szanatórium: van
- Kormányablak: 0
- Bankfiók:0. Készpénzkifizetésre alkalmas ATM, OTP Bank üzemelteti
- Szórakozási lehetőség: A nemzeti ünnepekhez, jeles napokhoz kapcsolódó kulturális rendezvények. Erre Szentendre, illetve Budapest biztosít lehetőséget

Visegrád településen a lakók jólétéről a Dunakanyari Család- és Gyermejjóléti Intézmény gondoskodik, amely bár szentendrei központtal működik, az intézmény munkatársai a visegrádiak számára is biztosítják az elérhetőséget (INT-19). Jelenleg egy óvoda és egy iskola látja el az oktatási intézményi feladatokat. A Fellegvár Óvoda 3-6 éves korig fogadja a gyerekeket, az Áprily Lajos Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény pedig 8 osztállyal, illetve zeneiskolával várja a tanulókat. A város központjában modern, megújult, 2021. szeptemberében átadott épületben működik az intézmény. Az oktatási profilban kiemelt szerepet kapnak a környezeti adottságok, ezért az intézmény Visegrád Városának Önkormányzatával együttműködve erdei iskola működtetését is lehetővé teszi (INT-20). A településen középfokú oktatási intézmény csakúgy, mint Nagymaroson, nem működik, ezért a tanulóknak más településen kell lehetőséget keresniük Szentendrén, Esztergomban vagy Budapesten.

Az egészségügyi ellátást háziorvosi szolgálat biztosítja a Fő utcában, így mindenki számára könnyen megközelíthető. A településen működik a Szent Kozma és Damján Rehabilitációs Szakkórház, ahol négy osztályon biztosítják a betegek számára az országosan is kiemelkedő szolgáltatásokkal és ellátással a mielőbbi gyógyulást (INT-21).

Pénzügyi ügyintézésre Visegrádon Takarékbankban és a postán van lehetőség, illetve Nagymaroshoz hasonlóan szintén az OTP Bank által kihelyezett ATM biztosítja a készpénzfelvételi - ebben az esetben is csak a felvételi - lehetőséget. A város kulturális intézményei közé tartozik a Mátyás Király Művelődési Ház, a Városi Könyvtár, a Duna Mozi, valamint a Mátyás Király Múzeum, amely a Magyar Nemzeti Múzeum tagintézményeként működik (INT-22).

Mindkét városnál a Fő utca és Fő tér környékén csoportosulnak a szolgáltató egységek (Mellékletek: Helyszínrajz).

5. ábra: Közintézmények és szolgáltatások (forrás: www.utcakereső.hu)

3.5 Infrastruktúra és gazdaság

3.5.1 Nagymaros

Nagymaros városát a főváros, Budapest irányából az M2-es autópálya Vácig tartó szakaszán, illetve ezt követően a 12-es számú főúton haladva lehet megközelíteni. A tömegközlekedési lehetőséget a MÁV biztosítja, amely az utóbbi években modern, új szerelvényeket biztosít a Szob- Budapest vonalon, amely Nagymaros települést is érinti. A várost vonattal és autóval is közel azonos időben lehet megközelíteni, azonban a reggeli és a délutáni órákban jelentősen megnövekedett autóforgalommal kell számolni. A kötött pályás járművek használata esetén a településen két vasúti megállóhely is biztosítja a felszállási lehetőséget, a menetidő a hivatalos menetrend szerint Nagymaros állomástól 39, Nagymaros- Visegrád állomástól számítva 42 perc. A településen nemzetközi vasútvonal is áthalad Budapest- Prága útirányban, a megállóhelyek között szerepel Nagymaros- Visegrád állomás is, ezért Euro IC járattal is megközelíthető, tovább csökkentett menetidő alatt elérhető a település (INT-23).

Nagymaros turizmusát jelentősen meghatározza a szezonális Dunai hajózás, valamint az óránként közlekedő kompjárat Nagymaros és Visegrád között (INT-24). A kompjárat menetrendje tájékoztató jellegű, jelentősen befolyásolja a hajóra várakozók száma, szükség esetén gyakrabban is útnak indítják.

Az utóbbi években jelentősen megnövekedett gépjárműforgalom miatt Nagymaros frekventált helyein – főként a városközpontban és a környező utcákon – minden nap, hétköznap és hétvégén egyaránt fizetésköteles parkolás van érvényben 8- 18 óra között 300 forint/ óradíj ellenében. A nagymarosi lakosok számára, székhellyel rendelkező gépjármű üzemeltető egy gépjárműve esetében, valamint a Nagymarosi Piacon árusító árus gépjárműve esetében kedvezményes éves parkolási bérlet vehető igénybe 5000 forint befizetése ellenében (INT-25)

A településen található közműhálózatok jól kiépítettek: az áramellátásért és a gázszolgáltatásért az MVM Next Energiakereskedelmi Zrt., a vízellátásért a DMRV Duna Menti Regionális Vízmű Zrt felel.

A városba és a környékre érkező turisták mellett a Nagymaroson élők életét is jelentősen befolyásolja a közlekedés. A város Integrált Városfejlesztési Terve szerint már 2010-ben a település népességének közel 30%-a naponta ingázik, leginkább munka miatt Vác, illetve Budapest településekre. A más településekről Nagymarosra ingázók száma pedig 6%-ot mutat. Ez alapján megfigyelhetjük, hogy a város jelentősen függ más, a térség gazdasági centrumainak számító településeitől (INT-27).

Szálláshely tekintetében a városban és környékén 17 vendégház, 2 turistaház, 1 kemping és 2 fogadó működik (INT-28). A településen áthalad az országos kéktúra útvonal is (INT-29).

Nagymaros fő bevételi forrását a turizmus adja. A kétezres évektől lassan megjelentek a nagyobb ipari vállalkozások is, mint például jármű gyártás vagy a tüzelő és építőanyag-kereskedelem. Nagymaros településre jelenleg 172 db cég, illetve vállalkozás van bejegyezve, amelyek többek között építőiparral, szállítmányozással, fuvarozással foglalkoznak, illetve a helyi vendéglátásért és szolgáltatásokért felelnek (INT-26). Meglehetősen magas a kisvállalkozások száma is, jellemzően a kiskereskedelemben, vendéglátásban és szolgáltatásban vannak jelen. A legnagyobb kereskedelmi egység a CBA, a legnagyobb foglalkozgató az Önkormányzat.

3.5.1 Visegrád

Visegrádot a fővárosból legegyszerűbben autóval, a 11-es főúton, vagy Szentendre felől a 1116-os úton lehet megközelíteni körülbelül 60 perc alatt. Ezenfelül tömegközlekedéssel a Volánbusz Zrt. járataival, vagy Nagymaros felől vonattal és komppal lehetséges érkeznie azoknak, akik a tömegközlekedést preferálják a személyautókkal

szemben. Külön vasúti kapcsolata nincs a településnek, így a helyi tömegközlekedés a buszjáratokra korlátozódik. A nyári hónapokban a Dunai hajózás is opció lehet a tömegközlekedést és rekreációt szívesen egybekötők számára (INT-31). A város teljes területén a magánparkolók kivételével a parkolás ingyenes.

Visegrád közmű ellátottsága jól kiépítettnek, megfelelőnek tekinthető, vízellátását a Duna vizéből oldják meg, a hálózatra a lakások 100% rá van kapcsolva. A villamosenergia-hálózat szintén teljesnek mondható, csak olyan helyre nem jut el, ahova a domborzati adottságok nem teszik lehetővé. A gázvezeték- hálózat nagy része az ezredfordulót követően épült ki (Visegrád HÉSZ 2019).

A település csak alapfokon önellátó, leginkább kulturális és természetvédelmi szerepkört lát el. Éppen emiatt a városra főként a kiskereskedelem és a kis -és magánvállalkozási forma a jellemző. A településen található és működő vállalkozások számában növekedés volt tapasztalható, melyből körülbelül 40% tartozik az egyéni vállalkozások kategóriájába az összes működő vállalkozásból. A kiskereskedelmi üzletek összetételének majdnem a felét az élelmiszer jellegű, valamint az egyéb iparcikk szaküzletek adják (INT-32). Legnagyobb foglalkoztató a Múzeum és mint Nagymaros esetében is az Önkormányzat.

Nagymaroshoz hasonlóan Visegrád fő bevételi forrását is a turizmus jelenti. Hazai és nemzetközi turisztikai vonzerejét főként a Fellegvárnak, a Duna-partnak és a Királyi Palotának köszönheti. A legtöbb vállalkozás, ezen és helyi érdekek kielégítésére létesült.

3.6 Stratégiák bemutatása

A fejezetben áttekintem a tervi előzményekben - területrendezési tervek, településrendezési eszközök, településképi arculati kézikönyvek - rögzített legfontosabb célokat.

3.6.1 Nagymaros

Nagymaros település stratégiájának fő célja egy kellemes, táji és természeti adottságokat, fekvési előnyöket kihasználó, csendes, nyugodt kisvárosias légkört megőrző, térségi szellemi központ létrehozása, melynek főbb pontjai:

- Rendezett városközpont, Duna-parti sétány és közösségi terek létesítése.
- A turizmust kihasználó, de a várost nem túlterhelő gazdasági fejlődés.
- Települések közötti együttműködés.
- Egyedi és páratlan gazdagságú táji, természeti, történeti és kulturális örökség megőrzése, rehabilitációja és tovább fejlesztése.
- Duna-part kihasználtságának maximalizálása például a vízisportok és szabadstrand által.
- A lakosság elégedettségének növelése.
- A településmag polgári épületeinek funkciókkal való megtöltése.

(14. Melléklet)

Kettős célrendszer:

1. Lakossági elégedettség: a helyi identitástudat és összetartó erő növelése, kultúra minőségének javítása, munkahelyi kínálatok emelése, illetve társadalmi és fizikai mobilitás létrehozása.
2. Turizmus kihasználása: termék fejlesztés és termék bővítés, kínálati központtá válás és helyszínfejlesztés, szervező és marketing tevékenység erősítése, egyedi kínálattal a turisztikai vonzerő növelése és az erőforrások fenntarthatóságának fejlesztése.

2.6.2 Visegrád

Visegrád város stratégiájának főbb céljai az értéket jelentő épített és régészeti, táji és természeti adottságokkal való konstruktív együttélés és fejlődés. A kisvárosias jelleg megtartását szolgálandóan a beépítésre szánt területek erős kontrol alatt állnak, míg az alulhasznosított területek fejlesztése kerül előtérbe. A település egyedi arculatának megóvása érdekében a régészeti és épített értékek védelem alatt állnak. Fontos szempont még az itt élők számára egy igényes és nyugodt lakóhely biztosítása, mely helyi megélhetést nyújtó munkahelyekkel rendelkezik. Ennek elérésének érdekében elengedhetetlen a turizmus fejlesztése, az idelátogatók számára egy kikapcsolódást jelentő, virágzó vendéglátással, kereskedelemmel, szolgáltatásokkal és szálláshelyekkel ellátott város létrehozása és meglévő elemek további fejlesztése.

A fent említett jövőkép megvalósításához első sorban meg kell határozni annak minden elemét, melyek a következőek: társadalom, gazdaság, táji és természeti környezet, környezetvédelem, illetve épített környezet.

Társadalmi szempontból fontos a lakosság számára egy vonzó lakóhely kialakítása, a helyiek bevonása a települést érintő döntésekbe, egy harmonikus együttműködés létrehozása. Továbbá a szolgáltatások és intézményi ellátások számának növelése, minőségének fejlődése és a környező településekkel való kapcsolatok ápolása.

Gazdasági szempontok közé tartozik a helyben foglalkoztatottak számának növelése, a turizmus fejlesztése, helyi termékek (bor, gyümölcs, pizstráng) előtérbe helyezése és a település arculatához illő tevékenység, mint például a régészet és erdőgazdálkodás előnyben részesítése.

A táji és természeti környezet, környezetvédelem szempontok legfontosabb célja annak védelme és megőrzése, a bio- és ökológia népszerűsítése, zöldterületek fejlesztése, összhang teremtése a természettel.

Az épített környezet esetében a városközpont tehermentesítése és a közlekedési, parkolási problémák megoldása kulcsfontosságú szerepet tölt be az alulhasznosított területek - mint a Duna-part menti sáv - fejlesztése mellett.

A település céljait és stratégiáját röviden az alábbi hét pontban lehet összefoglalni:

1. Helyi szolgáltatások, ellátások bővítése.
2. Alulhasznosított területek bevonása a város és a turizmus életébe.
3. Turizmus fogadásának minőségi fejlesztése.
4. Harmonikus együttélés a táji, természeti, épített és régészeti értékekkel.
5. Természeti környezethez és kulturális örökséghez alkalmazkodó helyi gazdaságfejlesztés.
6. Közművek és közlekedés fejlesztése.
7. Helyi és térségi kapcsolati hálók megerősítése.

3. Problémafeltárás

Vizsgálataim során Nagymaroson az első és legszembevetőbb problémát a város főterének helyzete és annak kapcsolata a vasúttal jelentette. Nagymaros történelmi főterét jelenleg a vasút szeli ketté, ezáltal levágva az eredetileg a tér részét képző közel 700 éves templomot (17. Melléklet). A várost kettészelő vasút kapcsán megemlítendő még a zaj és rezgés szennyezés, illetve annak vasbeton műtárgyának esztétikailag romló állapota (18. Melléklet), illetve vizuális hatása, mely egy betonfalként hasít bele a település szövetébe (19. Melléklet). A tér jelenleg a piacnak és kisebb rendezvényeknek ad otthont, de további esztétikai és funkciós problémát jelent, hogy egyben parkolóként is üzemel (20. Melléklet), ezzel tovább növelve az amúgy is zsúfolt városmag forgalmát.

Nagymaros kapcsán fontos még beszélni a 12-es főút területszabdalo hatásáról, illetve az egyetlen jelentős vonzást gyakorló szupermarketról is, mely szintén hozzájárul a forgalom sűrűsödéséhez a településmagban. Ez sajnos hatványozottan érvényes hétfőgente a turisták érkezésekor.

Visegrádon Nagymarossal ellentétben a történelmi főter teljesen beépült és nem is alakult ki helyette más ilyen karaktert képző és szerepet ellátó tér a településen. Jelenleg a Visegrádi Mátyás Király Múzeum és a neki otthont adó Királyi Palota szolgál helyszínül kisebb, vagy nagyobb közösségi és kulturális eseményeknek.

Jelentős problémát képez még a településen a közlekedés és annak minden hozzá tartozó eleme is. Hasonlóan Nagymaros és a 12-es főút esetében, itt a 11-es főút halad végig a város Duna-parti sávján, ezzel fragmentáló hatást képezve a település és a Duna között. Visegrádot a legegyszerűbben autóval Pilisszentlászló vagy Tahitófalu felől lehet megközelíteni, vagy tömegközlekedés esetén volán busszal, esetleg Nagymaroson keresztül érhető még el. Sajnos az előbb említett lehetőségek – Nagymaros kivételével, lévén oda vonattal könnyedén és gyorsan elérhetünk – mind erősen ki vannak szolgáltatva a forgalmi helyzeteknek, dugóknak, illetve az autós közlekedés esetenként még jobban megterheli a

város amúgy is zsúfolt és parkoló hiányos településmagját. A nagymarosi opció egyetlen szépséghibája, hogy jelen állás szerint a tömegközlekedés – vonat, rév, busz – nincsen összehangolva. Azaz a város nem tud optimális módon bekapcsolódni a tömegközlekedésbe.

Visegrádnál fontosnak tartom még megemlíteni a Duna-parti sáv lehetőségeiben bővelkedő, de jelenleg kihasználatlan területét is.

Mindkét városnál kiemelkedő problémát jelent a parkoló területek hiánya és a településmag főként hétvégente, iskolai és munkaszüneti napokon való autós túlterheltsége, zsúfoltsága. Visegrád esetében ez még látványosabb, hiszen egyes rendezvények során az amúgy nagyjából 1800 fős város 10 000 fősre is dagadhat. Bár, - ahogy azt már korábban is említettem a dolgozatomban - mindkét város meghatározó bevételi forrása a turizmusból adódik, a hétvégi turizmus és az abból keletkező konfliktusok – parkolóhely hiány, autós túlforgalom – mindennapi problémát okoznak a helyiek életében.

A két várost összekötő rév jelenlegi állapota is elmarad a környezeti lehetőségekhez képest. A műtárgy felújítást igényelne, míg Visegrádon a kiszolgáló épület csak a legminimálisabb funkciókkal - néha működő mosdó és jegypénztár - üzemel. Nagymaroson kiszolgáló épület nincs is, egyetlen bódé van a jegyek megvételére. Maga a rév nem mindig közlekedik menetrendszerűen és a menetrend sincs összehangolva a két város tömegközlekedésével. Összességében a rév állapota elhanyagolt, visegrádi kiszolgáló épülete funkcióhiányos (21. Melléklet).

4. Értékelés

Mindkét település Magyarország egyik legszebb, kultúrában és természeti értékekben gazdag, turisztikailag legkedveltebb területén helyezkedik el. Közel egy évezredes magyar múltjuk során a városok többször váltak különböző háborúk martalékává, de mindig újjá építették magukat. Most ezen múltat az itt lakók büszkén vallják magukénak. Táji és természeti, illetve kulturális értékeiket kihasználva a települések fő bevételi forrását a turizmus adja. Az infrastrukturális és szolgáltatói hálózat nagyjából kielégítő mindkét településen. Nagymaros több térségi szerepkört is ellát, míg Visegrád kicsit kiszolgáltatottabb, törekszik ezen helyzet pozitív irányba való befolyásolására. Mindkét városnak elsődleges célkitűzése a kisvárosias jelleg megtartása, egy csendes és nyugodt közeg és összetartó közösség létrehozása, a lakosok döntésekbe való bevonása és mindemellett a természettel harmóniában a turizmus adta lehetőségek maximális kihasználása. A legtöbb problémát a turizmus és gazdasági érdekek összehangolása a kisvárosias életvitellel okozza.

5. Javaslatok

Javaslatomban fontosnak tartom a két város külön és együtt fejlesztését, törekszem a meglévő közös és egymástól független problémák a települések számára minél megfelelőbb feloldására, és a már meglévő céljaikba való beillesztésére.

A vizsgálatok és a probléma feltárás során az egyik legegységesebb és legsürgetőbb problémát a két város településmagjának a turizmusból adódó forgalmi túlterheltsége és parkolási nehézségei jelentik. Ennek a megoldásának érdekében első sorban a szűk történelmi településmagban csak lakossági parkolást tettem lehetővé. Visegrádon kijelöltem egy közintézménnyel fejlődő területet (23. Melléklet), melyben egy nagyobb parkoló is helyet kapna, ezzel segítve a turista buszok és személyautók parkolását. Nagymaroson a szűk településmaçon kívül elhelyeztem még egy szupermarketet és vele egy parkolót is, ezzel segítve a forgalom egységes eloszlását a területen. Illetve minden fontosabb, forgalmasabb területre verőcei példára elektromos roller állomásokot telepítettem, ezzel megadva a választási lehetőséget a séta és a valamennyivel gyorsabb rollerezés között.

Nagymaroson a rév felújítását és egy kisebb kiszolgáló épülettel való bővítését javaslom. Ebben az épületben helyet kapna egy kis méretű váró, információs pult és jegypénztár, mosdók és egy büfé is, ezzel is kényelmesebbé téve a várakozást és csökkentve a gyalogosok természeti elemeknek való kitettségét. Visegrádon is szükséges a rév felújítása és a már meglévő kiszolgáló épület átalakítása. Ebben az épületben már helyet kapna egy étterem, egy nagyobb méretű váró, egy információs pult és jegypénztár, mosdók és egy környezettudatos, a környezetvédelmet és a helyi értékeket népszerűsítő szuvenírbolt. Az épület elhelyezkedése miatt tökéletes turisztikai információs központként szolgálna Visegrád és környezete számára – lévén a térségben nincsen hasonló direkt szolgáltatás - a Nagymaros vagy a környező települések felől érkező turistáknak. Ezen már meglévő és új épületek létrehozása és új funkciókkal való megtöltése a helyiek számára munkahelyet, a városoknak pedig egy új bevételi forrást biztosítana.

Problémát jelentett még továbbá a két város közötti rév menetrendjének megbízhatatlansága és tömegközlekedéssel való összehangolatlansága is. Ennek megszüntetése és helyrehozatala, mind a helyi lakosok, mind a város és az odalátogató turisták számára lenne hasznos. A lakosokat a mindennapi életben segítené egy megbízható menetrend, a turisták számára pedig egy újabb lehetőség nyílna Visegrád tömegközlekedéssel való megközelítésére, míg Nagymaros város profitálhatna az itt átutazó vendégekből – elfogyasztott kávé, tea, süti stb.

A fentiekől eltérően, csak Nagymarosra fókuszálva a vasút által okozott problémák enyhítésére a vasúti műtárgyat javaslatomban átalakítottam, zajvédelmi eszközökkel elláttam és "lábakra állítottam", ezzel elérve a főtér részleges újraegyesülését, a zaj és rezgés szennyezés mérséklését, és a műtárgy okozta fragmentáció csökkentését.

Végül Visegrádon a felújított révvél szemközt egy főtér kiépülésének adtam helyet, mely így harmonizál a rév megújuló épületével, vezeti a látogatót. A régi beépült történelmi főtérrel pedig átalakításra jelöltem ki, ezzel biztosítva, hogy idővel részlegesen vagy teljesen visszaállítható legyen az eredeti történelmi állapot.

6. Összegzés

Szakdolgozatomban a célkitűzéseimnek megfelelően a Dunakanyar két városának a vizsgálatával foglalkoztam, amelyet két léptékben végeztem el. Részletesen elemeztem a táj- és településtörténetet, külön is kitérve a Bős-Nagymarosi beruházásra. Vizsgáltam a természeti adottságokat, táji-természeti és kulturális, épített értékeket, amelyek országos szinten is kiemelkedőek. A vizsgálat része volt továbbá a városszerkezet és területhasználat, valamint az infrastruktúra és közszolgáltatások, jövőbeni célkitűzések és stratégiák áttekintése. Kifejezetten a településmagokra koncentrálni végeztem el a problémák részletes feltárását, majd ezekre alapozva fogalmaztam meg javaslataimat. A vizsgálati eredményeket és a javaslatokat tervlapokon ábrázoltam.

7. Irodalomjegyzék

Szakirodalom

- Csemez A. (1996): Tájtervezés – tájrendezés. Mezőgazda Kiadó. Budapest.
- Csemez A., Molnár J. L. (2009): A „LEGÉRTÉKESEBB” HAZAI TÁJ. Lippay János – Ormos Imre – Vas Károly Tudományoskonferencia 2009. BCE Tájépítészeti Kar. Budapest.
- Csősz M., Konkoly-Gyúró É. (2021). Tájkarakter: tájaink arculata. Természetvédelmi füzetek 5. Agrárminisztérium. Budapest.
- Gróf P., Gróh D. (2004): Visegrád – gizellamajori római erőd és temető. Ókor, 2004. 53-57.
- Heizinger J. (2022): Ifjúságom ellopott évei. Múlt és jelen. Nagymaros.

Tervelőzmények

- Budapesti Agglomeráció Területrendezési Terve (2019). Pestterv Kft. Budapest.
- Dunakanyar, Panoráma sétány fejlesztése. Előzetes megvalósíthatósági tanulmány (2019). Nagymaros Város Önkormányzata. Nagymaros.
- Kissfazekas K. (2017, szerk.): Visegrád. Települési arculati kézikönyv. Visegrád.
- Murányi Z., Tahi-Tóth O., Varga Cs. (2017): Nagymaros. Településképi arculati kézikönyv. Nagymaros.
- Nagymaros Város Településrendezési Terve (2018). Origó Tervművek Kft. Budapest.
- Nagymaros Integrált Városfejlesztési Stratégiája (2010). Rosivall Tervező Iroda Kft. Budapest.
- Nagymaros Város Helyi Építési Szabályzata és Szabályozási Terve (2018)
- Pest megye területrendezési tervének módosítása (2020). Pestterv Kft. Budapest.
- Visegrád Város Településrendezési terve (2019). EKO Építész Kft. Budapest.
- Visegrád Város Helyi Építési Szabályzata (2019). EKO Építész Kft. Budapest

Visegrád Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája (2009). GAP 2000 Konzorcium. Budapest.

Visegrád Város Településfejlesztési Koncepciója (2019). EKO Építész Kft. Budapest.

Visegrád települési klímastratégiája (2020). Trenecon Kft. Budapest

A Dunakanyar Természeti és Kulturális Örökségére Alapozott Fenntartható Fejlesztési Stratégia (2006). Hologon Környezetvédelmi Tanácsadó és Szolgáltató Bt. Budapest.

Internetes források

INT-01 https://nagymaros.hu/wp-content/uploads/2020/09/Nm_%C3%96HT_velemenyezési_tervezet-1.pdf

INT-02 <http://www.ripapannonica.hu/magyar/kulturalis.php?id=21>

INT-03 <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Borovszky-borovszky-samu-magyarország-varmegyei-es-varosai-1/pest-pilis-solt-kiskun-varmegye-i-11814/pest-pilis-solt-kiskun-varmegye-kozsegei-irta-ifj-reiszig-ede-dr-tortenetiro-a-kozponti-szerkeszto-bizottsag-tagja-118EA/visegrad-11B2F/>

INT-04 <https://nagymaros.hu/toertenelem/>

INT-05 <http://www.bos-nagymaros.hu/tortenet/mainpage.htm>

INT-06 <https://www.visegrad.hu/visegrad/varosunkrol/varostortenet-roviden>

INT-07 <https://www.visegradgroup.eu/tortenelem>

INT-08 http://www.ripapannonica.hu/magyar/limes_tortenet.php?id=1

INT-09 <https://whc.unesco.org/en/list/1631/>

INT-10 <http://www.szigetkoz.biz/sajto/elraboltfolyo/okologia.htm>

INT-11 <http://nepesseg.com/pest/nagymaros>

INT-12 <http://nepesseg.com/pest/visegrad>

INT-13 <https://nagymaros.hu/mosoly-gyermekejoleti-es-csaladsegit-szolgalat-csaladi-napkoezi/>

INT-14 <https://nagymaros.hu/ovoda/>

INT-15 <http://nagymarosiiskola.hu/>

INT-16 <https://nagymaros.hu/matyas-etkezde/>

INT-17 <https://nagymaros.hu/orvos-gyogyszer-gyogyszertar/>

INT-18 <https://nagymaros.hu/category/statikus-tartalom/intezmenyek/>

INT-19 <https://www.visegrad.hu/dunakanyari-csalad-es-gyermekjoleti-intezmeny>

INT-20 <https://www.visegrad.hu/intezmenyek/oktatas/aprily-lajos-altalanos-iskola>

INT-21 <https://www.visegrad.hu/intezmenyek/egeszsegugy/szent-kozma-es-damjan-rehabilitacios-szakkorhaz>

INT-22 <https://www.visegrad.hu/intezmenyek/>

INT-23 <https://jegy.mav.hu/jegy/vonat>

INT-24 <https://atlantisclubkft.hu/menetrend/>

INT-25 https://nagymaros.hu/wp-content/uploads/2020/09/7_2011-V.2.-parkol%C3%A1si-rendelet-egys%C3%A9ges.pdf

INT-26 <https://www.szakkatalogus.hu/telepules/Nagymaros?lap=3>

INT-27 https://nagymaros.hu/wp-content/uploads/2011/11/jav%C3%ADtott_IVS_RA_0208_mod_MZ.pdf

INT-28 <https://nagymaros.hu/szallashelyek/>

INT-29 <https://www.kektura.hu/okt-szakasz/okt-17>

INT-30 http://www.terport.hu/webfm_send/680

INT-31 <https://www.volanbusz.hu/hu/menetrendek/vonal-lista/vonal/?menetrend=2920>

INT-32 http://www.terport.hu/webfm_send/3622

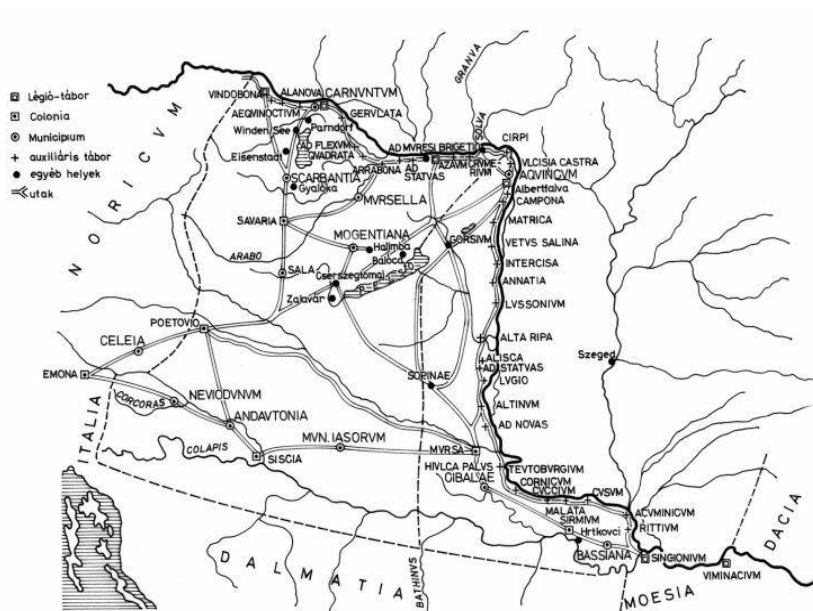
8. Mellékletek

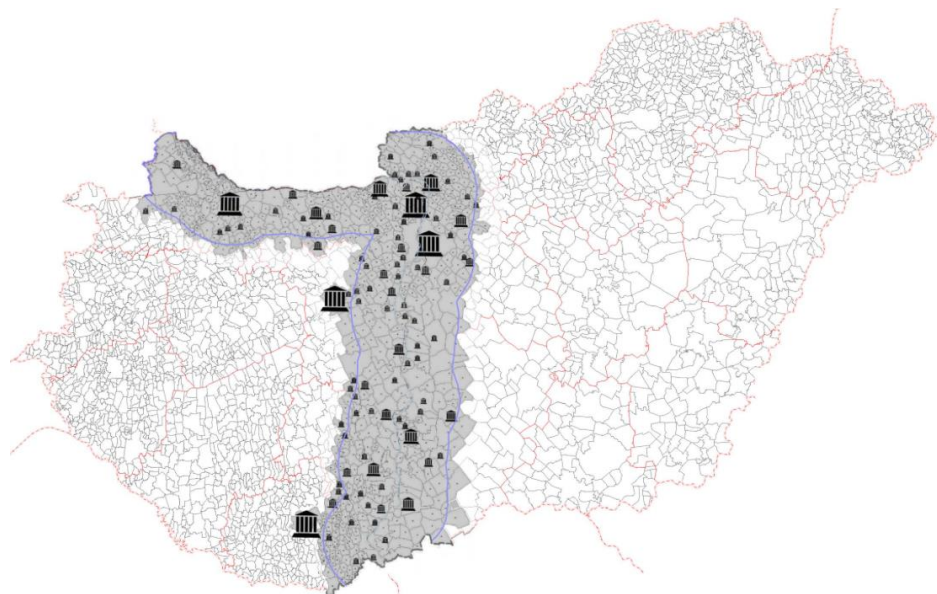
1. Nagymaros és Visegrád az I., II, III. Katonai felmérésen majd 1910, 2000 és 2019-ben. Azaz1845-től napjainkig. (forrás: www.maps.arcanum.com, Google Earth)

2. Nagymaros 1885-ben (forrás: www.hungaricana.hu)

4. Magyarország római-kori emlékei (forrás: www.ripapannonica.hu)

5. Magyarország római-kori emlékei 2. (forrás: www.ripanannonica.hu)

6. Bős-Nagymaros, tervezett töltések a Dunán (forrás: www.bme.hu)

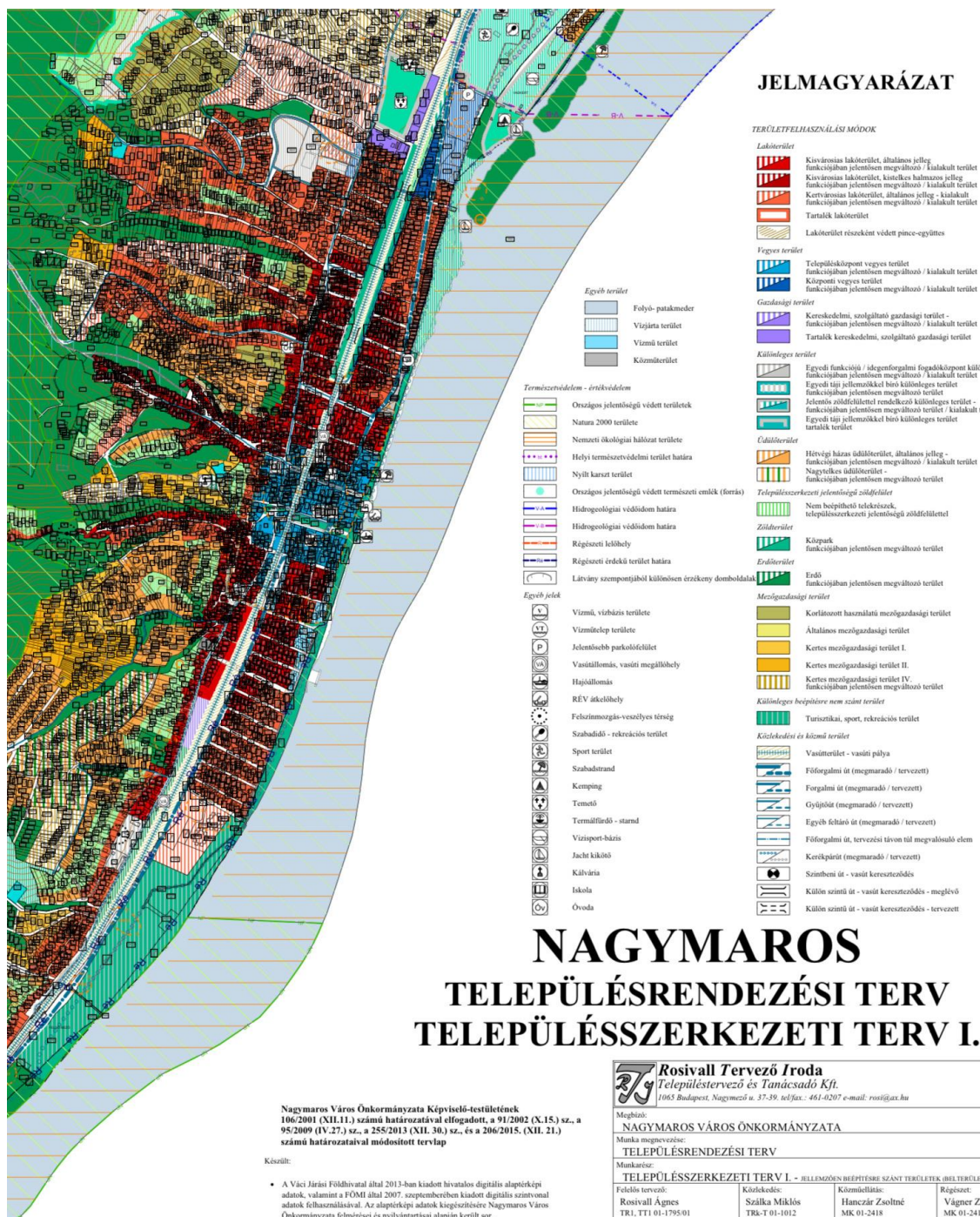
7. Nagymarosi Duna-part
(forrás: saját kép)

8. Visegrádi Királyi Palota
(forrás: saját kép)

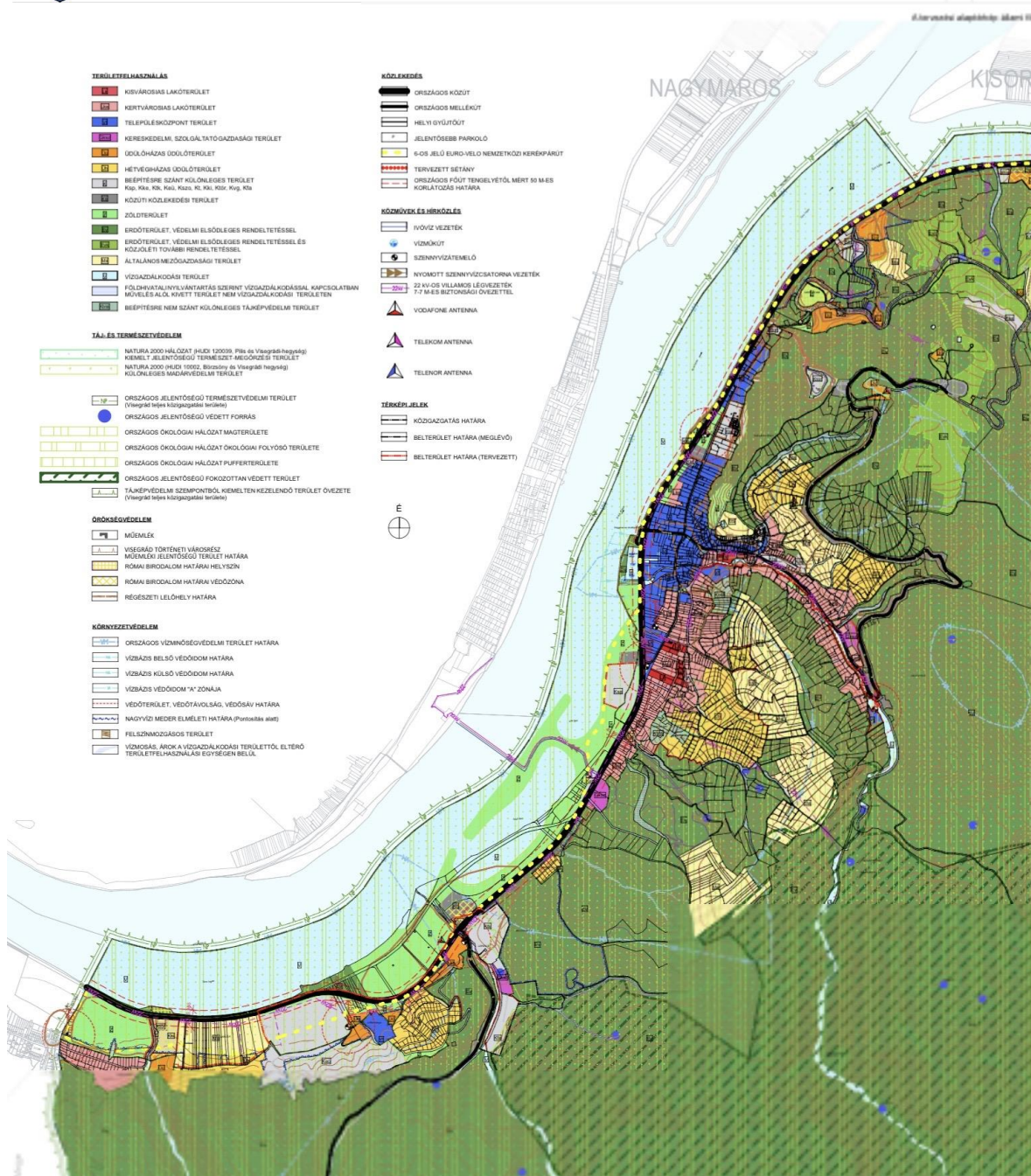
9. Visegrádi Királyi Palota (forrás: saját kép)

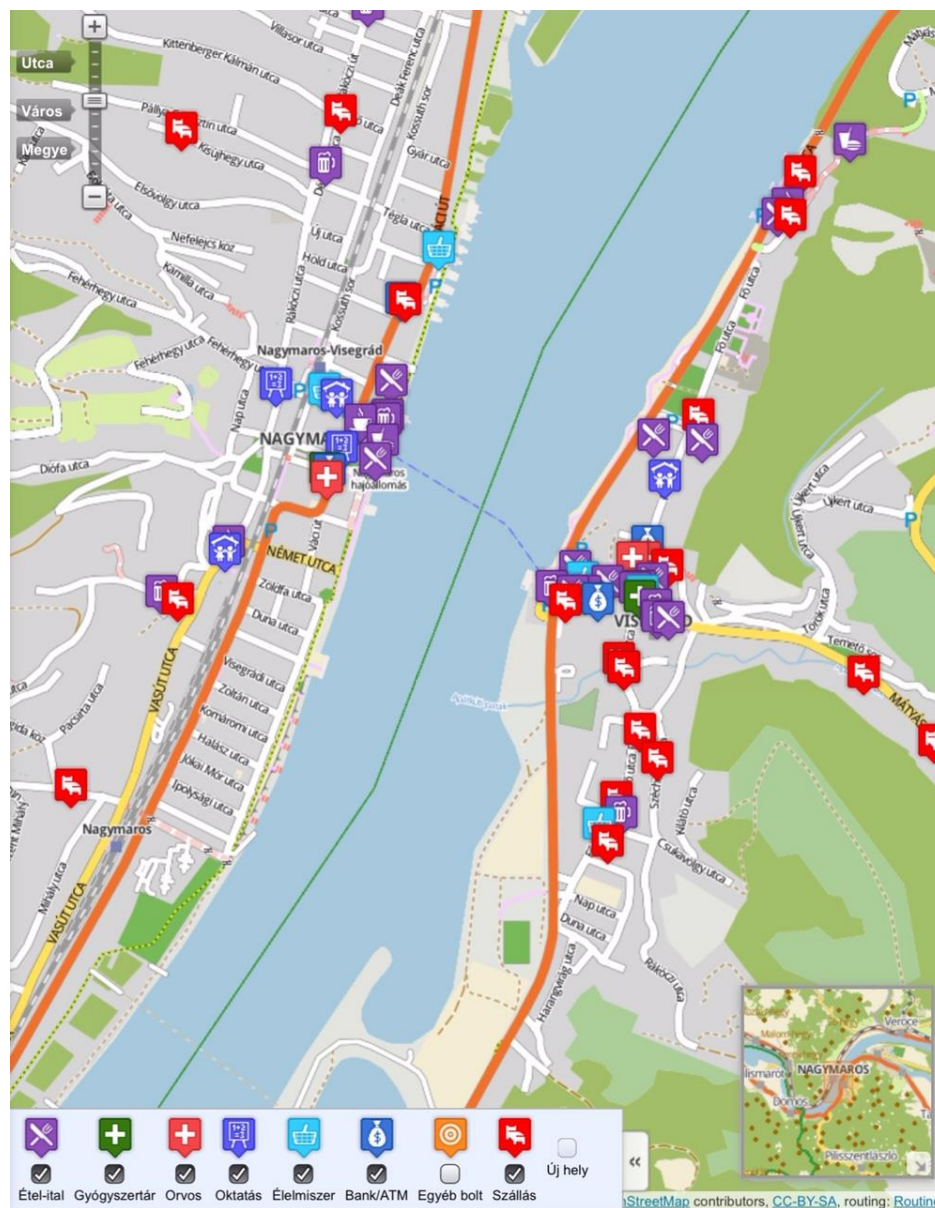
10. Nagymaros Város Településrendezési Terve 2018 (forrás: Nagymaros Város Településrendezési Terve (2015). Rosivall Tervező Iroda, Budapest.)

VISEGRÁD VÁROS TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERVE

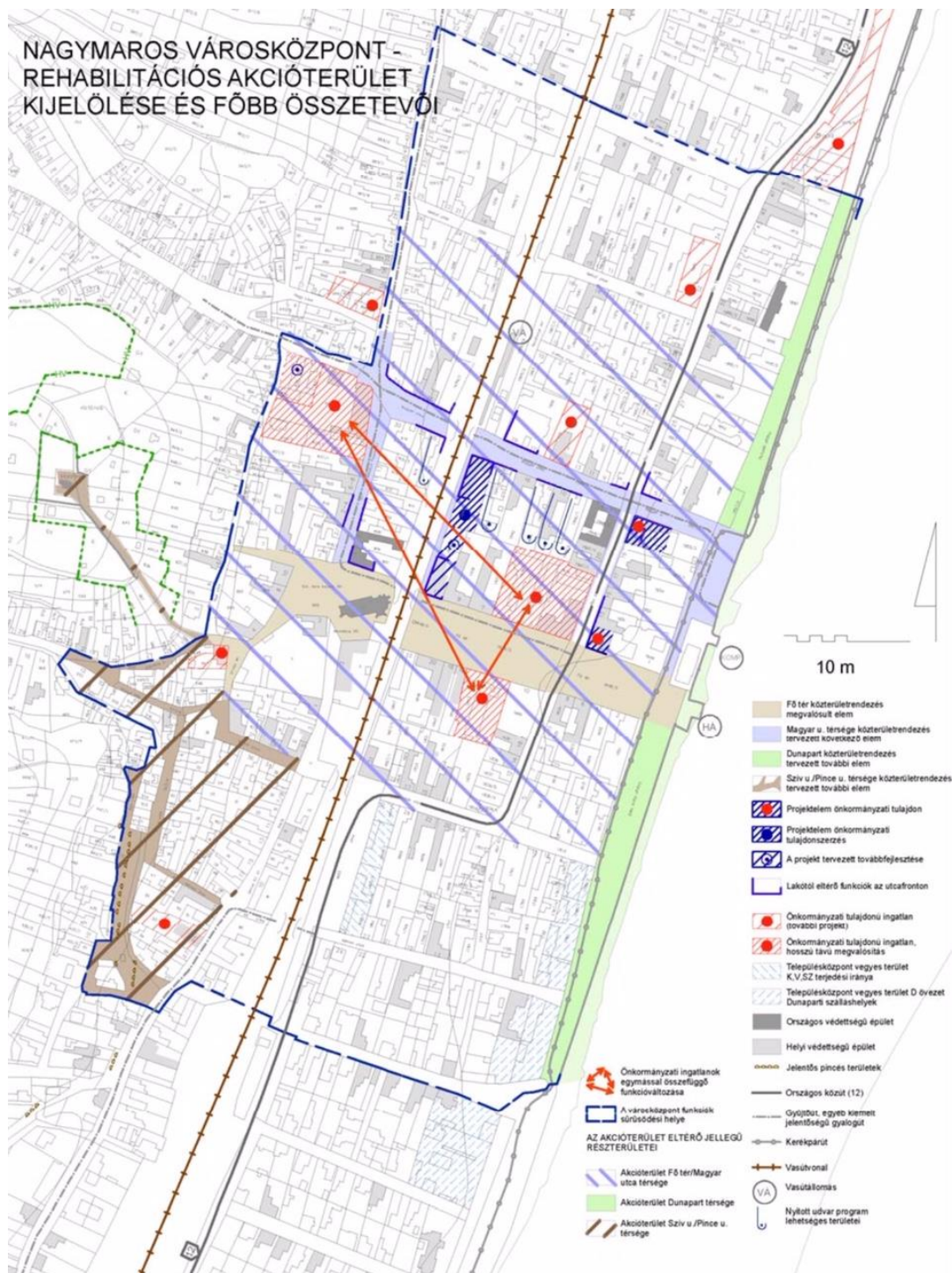
11. Visegrád Város Településszerkezeti Terve 2019 (forrás: Visegrád Város Településrendezési terve (2019). EKO Építész Kft. Budapest.)

12. Közintézmények és szolgáltatások (forrás: www.utcaikereso.hu)

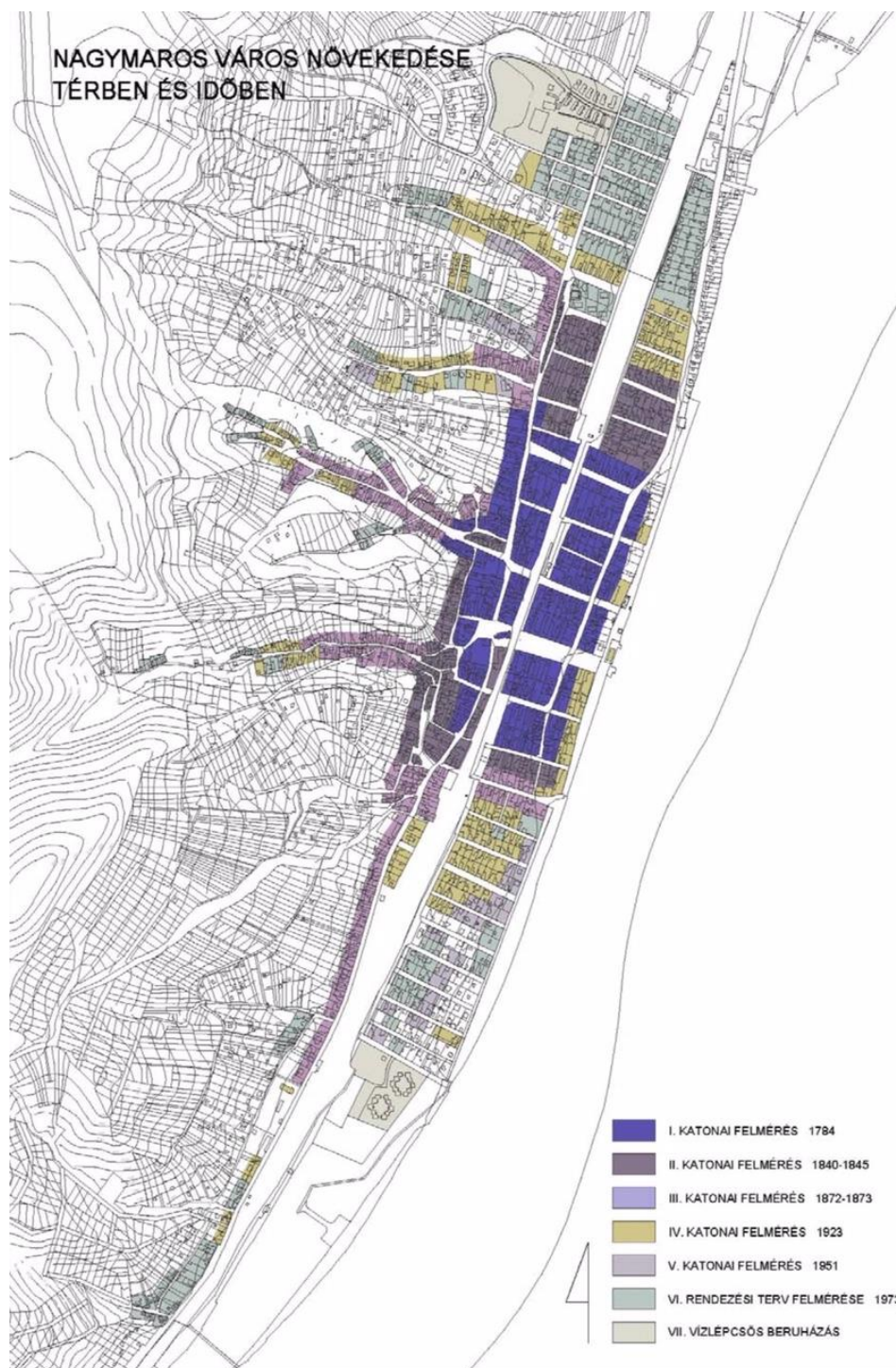
13. Gazdasági funkciók, közintézmények területi rendszere (forrás: Nagymaros Integrált Városfejlesztési Stratégiája 2010. Rosivall Tervező Iroda Kft., Budapest)

14. Nagymaros rehabilitációs akcióterületei (forrás: Nagymaros Integrált Városfejlesztési Stratégiája 2010. Rosivall Tervező Iroda Kft., Budapest)

15. Nagymaros város térségi kapcsolatai (forrás: Nagymaros Integrált Városfejlesztési Stratégiája 2010. Rosivall Tervező Iroda Kft., Budapest)

16. Nagymaros növekedése térben és időben (forrás: Nagymaros Integrált Városfejlesztési Stratégiája 2010. Rosivall Tervező Iroda Kft., Budapest)

17. Vasút fragmentáló hatása (forrás: saját kép)

18. A vasúti műtárgy esztétikai állapota (forrás: saját kép)

19. Főtér parkolóként való használata (forrás: saját kép)

20. A vasúti vasbeton műtárgy vizuális hatása (forrás: saját kép)

21. A nagymarosi és visegrádi rév aktuális állapota. Előbbi fentebb, utóbbi lentebb tekinthető meg. (forrás: saját kép)

22. Két példa Visegrád védett, karaktert képző épületei közül (forrás: saját kép)

23. Közintézménnyel fejlődő terület helye (forrás: saját kép)

24. Beépült történelmi főtér Visegrádon (forrás: saját kép)

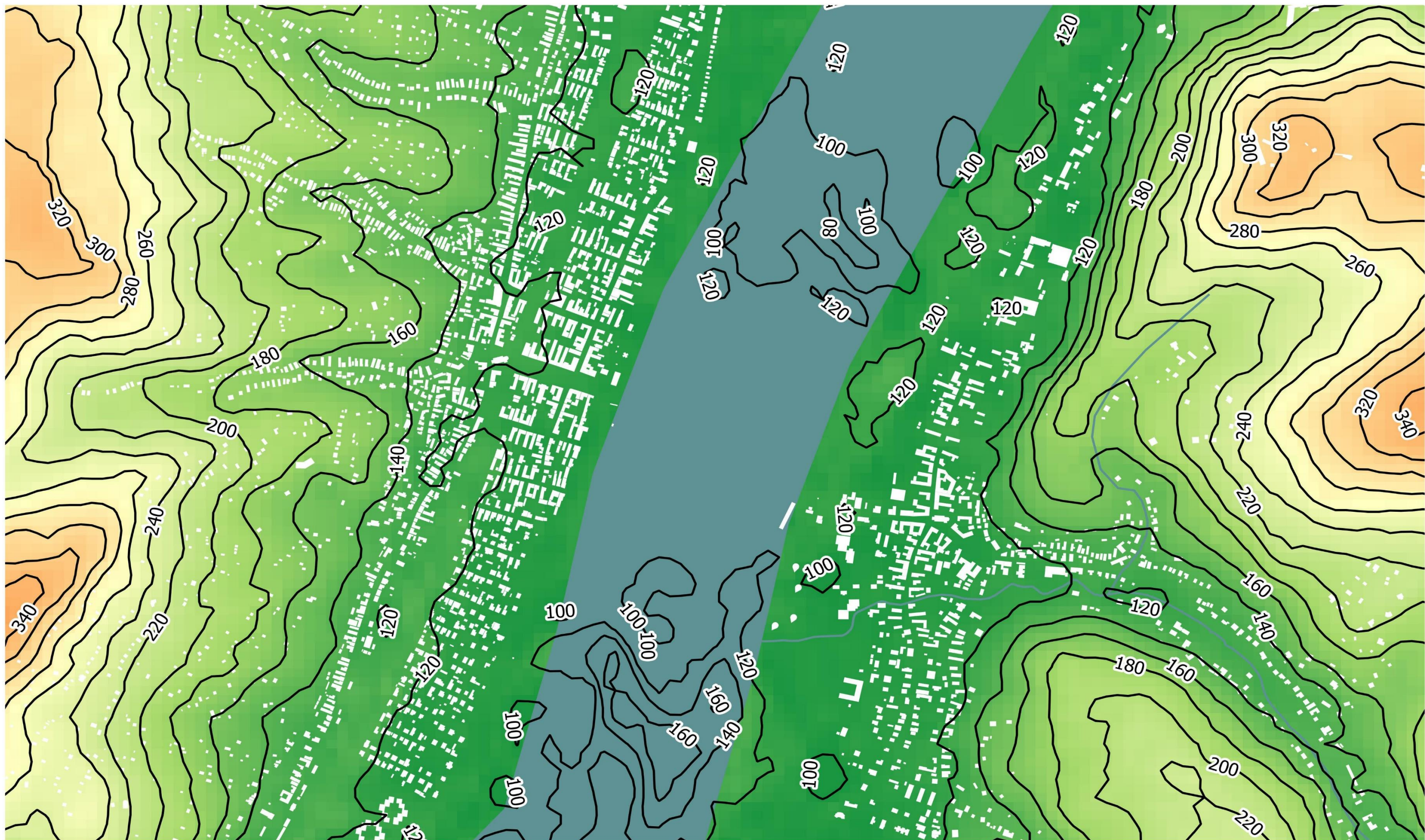
25. Turisták Nagymaroson (forrás: saját kép)

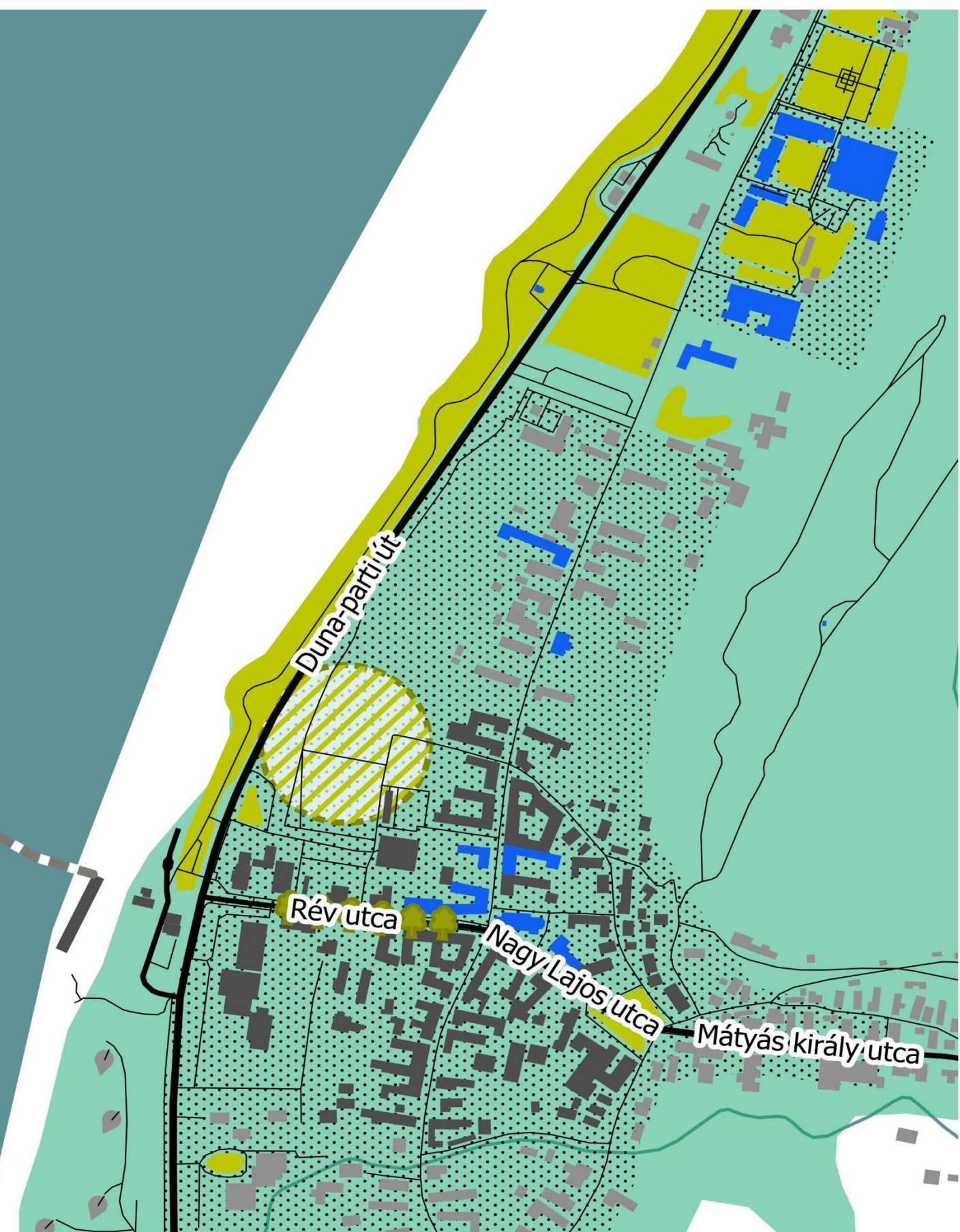

26. Vízparti rekreáció (forrás: saját kép)

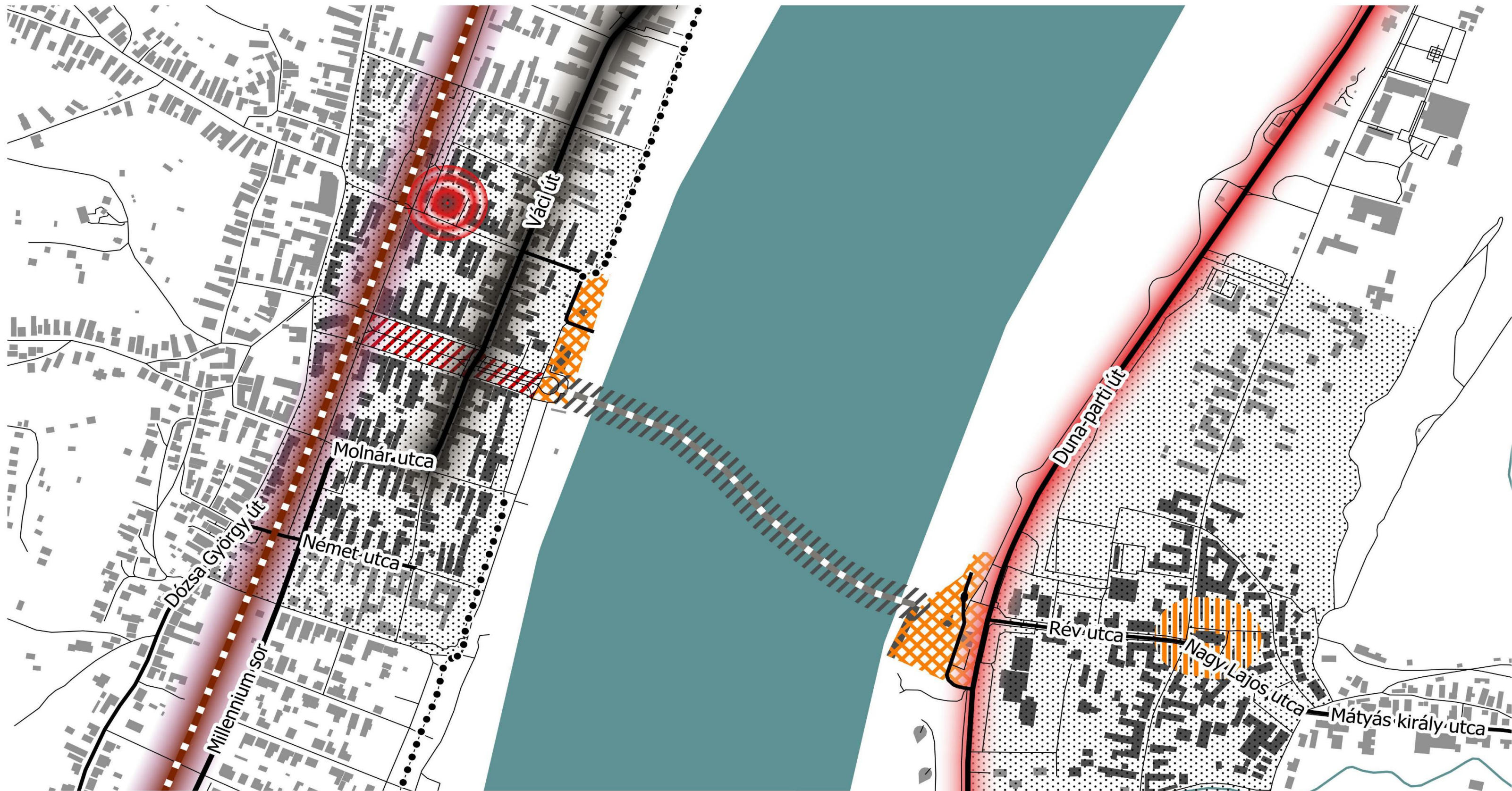

● Polgármesteri Hivatal	● Egészségügy	● Kerékpárbérlés	— Vasút	■ Településközpont	■ Kisvárosias lakóterület
● Rendőrség	● Gyógyszertár	● Királyi Palota	— Elsőrendű főút	■ Kertvárosias lakóterület	■ Hétvégi házas üdülőterület
● Kulturális intézmény	● Kereskedelem	● Vasúti megálló	— Harmadrendű főút	■ Jelentősebb zöldfelületek	■ Különleges terület
● Oktatási intézmény	● Vendéglátás	● Volán megálló	... Kerékpárút		
● Szállás	● Posta	● Hajóállomás	— Kompvonal		
				■ Kertes mezőgazdasági terület	

Műemléki környezet	Potenciális fejlesztési célterület
Régészeti lelőhely	Potenciális parkoló
Régészeti érdekű terület	Értékes zöldfelületek
Helyi védett épület	Értékes fasor

••••• Parkolási problémák

//// Főtér parkolóként való használata

XX Funkcióhiányos, elhanyagolt rév

/// Komp menetrendbeli hibák

• Egyetlen, jelentős vonzást gyakorló supermarket

— Vasút fragmentáló hatása

— Zajos főút

— Jelentős forgalmi dugók

||| Főtér hiánya

Csak lakossági parkolás

Felújított, új funkciókkal rendelkező rév

Közintézménnyel fejlődő terület

Kiépülő fő tér

Átalakuló történelmi fő tér

Lábakra állított vasút, fragmentáció redukálása

Komp menetrendjének összehangolása

Bővülő supermarket

Egyesülő fő tér

Parkoló

Elektromos roller állomások

